

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Nikola Adamů

**Nabídky zájmových činností ve vybraných domovech mládeže
v Pardubickém kraji**

Olomouc 2023

vedoucí práce: Mgr. Tereza Buchtová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne 20. 6. 2023

Bc. Nikola Adamů

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala mé vedoucí diplomové práce Mgr. Tereze Buchtové, Ph.D., za její odborné vedení a podnětné připomínky. Zároveň děkuji všem zúčastněným domovům mládeže za vyplnění dotazníkového šetření. Na závěr bych chtěla poděkovat celé mé rodině a příteli za velikou trpělivost a podporu během celého mého studia.

Obsah

Úvod	6
1 Pedagogika volného času a volný čas.....	8
1.1 Funkce volného času.....	9
1.2 Různé pohledy na volný čas	9
1.3 Výchova ve volném čase a její funkce.....	11
1.4 Výchovně-vzdělávací činnosti mimo vyučování	12
1.5 Zájmová činnost a její složky	15
1.5.1 Průběh zájmové činnosti	17
1.5.2 Klíčové kompetence vychovávaných v zájmových činnostech	17
1.6 Bezpečnost při zájmových činnostech	18
2 Vymezení a vývoj životní etapy adolescence	20
2.1 Vztah rodiny a vrstevnických skupin při utváření identity adolescenta ...	21
2.2 Rizikové chování adolescentů ve volném čase	22
2.3 Prevence a psychohygienu ve výchově mimo vyučování	23
3 Výchovné a ubytovací zařízení	26
3.1 Domov mládeže	27
3.1.1 Materiální a prostorové vybavení domova mládeže	28
Povinnosti a práva ubytovaných žáků v domově mládeže	29
3.1.2 Pedagogická dokumentace domova mládeže	30
3.2 Pedagogický pracovník.....	31
3.3 Osobnost vychovatele	31
3.3.1 Profesní příprava vychovatele a současné trendy	35
3.4 Vztahy v domově mládeže.....	36
4 Zhodnocení aktuálního stavu zkoumané problematiky	38
5 Výzkumné šetření	40
5.1 Metoda výzkumného šetření	41
5.2 Výzkumný soubor.....	43
6 Analýza výzkumného šetření.....	44
6.1 Shrnutí výsledků výzkumného šetření	67
6.2 Diskuze	70
Závěr	72
Seznam použité literatury	75

Seznam použitých internetových zdrojů.....	78
Seznam zkratk	79
Seznam tabulek a grafů.....	80
Seznam příloh.....	82
Anotace	88

Úvod

Tato práce pojednává o volném čase, se kterým každý jedinec může naložit, jakkoliv chce. Zejména mládež a dospívající navštěvující střední školy tráví v dnešní době volný čas jinak než dříve. Jedinci jsou ovlivněni sociálními sítěmi a často svůj volný čas naplňují nicneděláním, nudou, spánkem či trávením času bezmyšlenkovitě na telefonu, počítači apod.

Domov mládeže lze brát jako subjekt, který pracuje s mládeží a dospívajícími nejen ve volném čase. Domov mládeže zajišťuje ubytování, plnohodnotnou stravu, ale také možnost seberozvoje, odpočinku, rekreace, socializace aj. pomocí zájmových činností. Je důležité, aby se žáci ubytovaní v domovech mládeže cítili bezpečně a příjemně, jelikož zde stráví velkou část svého dosavadního života při studiu. Proto pro některé jedince může být stěžejním výběrem to, které volnočasové a jiné aktivity domov mládeže nabízí. Volný čas totiž kompenzuje náročný čas ve škole při plnění povinností. Je důležité brát v potaz, že domov mládeže má svá specifická pravidla, denní režim, práva a povinnosti a i vztah vychovatelů a žáků ve výchovných skupinách. Díky tomu, že žáci mají na výběr obsahově kvalitní a rozmanité zájmové činnosti, mohou se realizovat, rozšiřovat své dovednosti, vědomosti, upevňovat zdravé postoje a návyky. Rovněž mohou posilovat přátelství a získávat nové zážitky, na které si třeba mohou pamatovat celý život a čerpat z nich i v budoucím životě.

Hlavním důvodem výběru tématu bylo to, že se v praxi setkávám s mladými lidmi ze základních a středních škol, kde dělám primární prevenci. V různých situacích se setkávám s dospívajícími, kteří tráví svůj volný čas různými způsoby. Mnoho z dospívajících tráví svůj volný čas rizikově. Žáci a studenti mají často v ruce telefony a jsou ovlivněni neustále novými a novými trendy z oblasti sociálních sítí. Mým cílem je pracovat v domově mládeže, kde budu působit na tyto jedince a ukazovat jim pomocí zájmových činností i jiné možnosti trávení volného času. Další motivací pro psaní této diplomové práce pro mě byla skutečnost, že i já sama jsem byla čtyři roky ubytovaná v domově mládeže. Tato zkušenost mě velice ovlivnila a formovala v dalším období mého života. Proto mě zajímá, jak si vedou ostatní žáci ubytovaní v dnešní době v domovech mládeže.

Hlavním cílem diplomové práce je tedy analyzovat nabídku zájmových činností ve vybraných domovech mládeže v Pardubickém kraji pro potenciální uchazeče hlásící se na vybraný domov mládeže. Dílčími cíli diplomové práce je zjistit nabídku zájmových

činností ve vybraných domovech mládeže, dále jaká je účast žáků na zájmových činnostech v domovech mládeže a poté kterou zájmovou činností žáci nejčastěji tráví volný čas v domově mládeže. Dále také zjistit, které volnočasové aktivity ubytovaným žákům v domově mládeže chybí, a v neposlední řadě zjistit, zda jsou s nabídkou zájmových činností v domově mládeže spokojeni více chlapci, nebo dívky.

V teoretické části diplomová práce pojednává o volném čase a o pedagogice volného času, protože je pedagogika volného času charakteristická pro téma této diplomové práce a pro domovy mládeže, na které se diplomová práce orientuje. V teoretické části se práce rovněž zaměřuje na období adolescence, jelikož ubytovaní jedinci v domově mládeže se nachází v období dospívání. Musíme rovněž zmínit vztah rodiny a vrstevnických skupin s dospívající mládeží. V tomto období se také objevují první experimenty a objevování své identity, tudíž je zde uvedena i kapitola zaměřená na rizikové chování adolescentů ve volném čase a poté kapitola o prevenci a psychohygieně. Dále se teoretická část práce orientuje na domov mládeže, který spadá do výchovných a ubytovacích zařízení. Nechybí zde ani zmínka o pedagogovi volného času a vychovateli a jejich osobnostních a profesních rysech, které jsou nezbytné k výkonu povolání a k pozitivnímu působení na žáky ubytované v domovech mládeže.

Při zpracování teoretické části diplomové práce vycházím zejména z dostupných knižních a elektronických zdrojů.

Následuje aktuální zhodnocení stavu zkoumané problematiky, které bude v další kapitole porovnáno s výsledky výzkumného šetření. Výzkumné šetření je prováděno pomocí dotazníkového šetření, které bylo realizováno ve čtyřech domovech mládeže v Pardubickém kraji. V praktické části práce jsou zmíněné hlavní a dílčí výzkumné cíle, které vychází z teoretických poznatků této práce. Rovněž zde najdeme výzkumné šetření, metodu výzkumného šetření, popis výzkumného souboru a dále analýzu výzkumného šetření. V této kapitole se orientujeme také na shrnutí výsledků výzkumného šetření a následnou diskuzi.

Na konci práce najdeme závěr, seznam literatury a internetových zdrojů, seznam zkratk, tabulek, grafů, příloh a anotaci.

1 Pedagogika volného času a volný čas

Vzhledem k tématu se budeme na větším prostoru věnovat právě volnému času a s ním spojenými pojmy jako pedagogika volného času, funkce volného času, volný čas z více pohledů, výchova mimo vyučování, současné trendy výchovy ve volném čase. Poté na to navážeme zájmovými činnostmi, bezpečností při zájmových činnostech a nakonec budou vyjmenovány nejdůležitější zařízení a instituce pro děti a mládež pro výchovu mimo vyučování.

„Pedagogika volného času patří mezi společenské vědy“ (Bendl, 2015, s. 119). Je to vědní obor, který se zabývá zejména volným časem. Hlavní znaky volného času lze vymezit následovně: *„je to doba svobodné volby činností, zvolené činnosti jsou pro člověka příjemné, přinášejí potěšení, radost, činnosti ve volném čase dávají příležitost k rekreaci, odpočinku, obnově sil i k osobnostnímu rozvoji“* (Bendl, 2015, s. 120).

Dle Kalnického (2009, s. 50) je pedagogika volného času *„speciální pedagogická disciplína, řadící se mezi mimoškolní pedagogiky, které se zaměřují na analýzu výchovného působení v různých organizacích, ve společenských skupinách, mají přímý, nebo zprostředkovaný vztah ke školské pedagogice a výrazně ovlivňují vývoj osobnosti jedince“*.

Volný čas je možné chápat ve více rovinách a různými způsoby. Laicky řečeno je volný čas takový čas, kdy nemáme žádné povinnosti ani práci a můžeme si dělat, co se nám zlíbí. Pro tuto diplomovou práci nám bude stačit vědět, že volný čas je pro adolescenty čas mimo vyučování, rovněž také mimo cestu ze školy a do školy. Do volného času taktéž nespadá ani uspokojování základních biologických potřeb, do kterých lze zařadit hygienu, spánek, jídlo či zdravotní péči (Pávková, 1999).

„Volný čas je dobou, kterou má po splnění těchto potřeb a povinností člověk k dispozici pro činnosti sebeurčující a sebevytvářející: odpočinek a zábavu, rozvoj zájmové sféry, zlepšení kvalifikace a účast na veřejném životě“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 10).

Volný čas je velice významnou částí zejména dětství a dospívání, jelikož v tomto věku se budují základní návyky, které si pak děti a mládež odnáší do svého budoucího života. Je důležité, aby každý mladý člověk věděl, jak smysluplně trávit svůj volný čas, a uměl s časem správně a efektivně nakládat (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

1.1 Funkce volného času

Funkce volného času se stejně jako definování volného času velice liší dle různých autorů. Hofbauer (2004, s. 13) a Čáp (1997, s. 306) se ve funkcích volného času značně shodují. Mezi funkce volného času zařazují: „*odpočinek, rozvoj osobnosti a zábavu*“. Čáp (1997, s. 306) ještě uvádí, že „*volný čas pomáhá lidem obnovit pracovní schopnost a vyvážit jednostrannost pracovní činnosti. Zkušenost i sociologické a psychologické výzkumy ukazují, že volný čas umožňuje lidem kulturní rozvoj a obohacení osobnosti*“.

Slovenská autorka Kratochvílová (2004) zmiňuje 5 funkcí volného času: preventivní, výchovnou, socializační, seberealizační a zdravotně hygienickou.

Další pojetí funkcí volného času vymezuje Bláha, který jako první autor zmiňuje i rekreačně zdravotní funkce. Cílem této funkce je upevnění nejen fyzického, ale i psychického zdraví a celková obnova sil. Rovněž uvádí funkci sebevzdělávací a výchovně-vzdělávací, které zajišťují hlavně rozvoj osobnosti. Funkce sociálně-ekonomická a sociální se vážou zejména k materiálnímu a duchovnímu životu (Bláha, 1984).

1.2 Různé pohledy na volný čas

Trávení volného času je úzce spjato s osobností člověka a jeho věkem, místem bydliště, rodinou, vrstevnickou skupinou, lokálním prostředím aj. Z trávení volného času jedinců lze vyzorovat jejich životní styl a hodnoty daného člověka. Volný čas je důležitou hodnotou člověka, avšak ne každý jedinec mu přisuzuje tak důležitý význam. Ve volném čase je možnost pozitivně pedagogicky ovlivňovat děti a mládež, a to zejména při účasti dětí a mládeže v zájmových zařízeních, ale pouze za předpokladu, že dítě do ničeho nebude nuceno a bude zájmovou činnost vykonávat dobrovolně (Horák, 2013).

Volný čas je rovněž spjatý s výchovou a vzděláváním. Ve volném čase se setkáváme zejména s vychovatelem či pedagogem volného času, kteří působí na vychovávané (v této diplomové práci zejména na žáky a studenty ubytované v domově mládeže). Bez činnosti těchto dvou aktérů výchovy by nebyla výchova možná. Za subjekt výchovy bývá považován vychovatel a vychovávaný je objektem i subjektem zároveň (Horák, 2013).

Na volný čas lze nahlížet z mnoha úhlů pohledu, a to např. pohledem sociologickým a sociálně-psychologickým (utváření mezilidských vztahů, silný vliv rodiny, vrstevníků, médií), pohledem ekonomickým (kolik prostředků společnost investuje do

volnočasových zařízení), pohledem historickým, pohledem politickým (do jaké míry bude stát zasahovat do volnočasových aktivit), zdravotně-hygienickým (duševní a tělesný vývoj jedince) či pohledem pedagogickým a pedagogicko-psychologickým (důraz na věkové zvláštnosti). Tyto pohledy se však vzájemně prolínají a doplňují a nelze je od sebe nikdy separovat (Bendl, 2015).

Zahraniční autorky Hurd a Anderson ve svém díle uvádějí, že sice existuje mnoho diskuzí, jak lze definovat volný čas, ale platí i obecná shoda, že existují 3 hlavní pohledy na volný čas, a to: volný čas jako čas, jako činnost neboli aktivita a jako stav mysli. Co se týče volného času jako času, podle této definice je to čas, který nám zbývá po splnění všech povinností (uspokojení základních biologických potřeb). Druhým pohledem je volný čas jako aktivita. Jsou to činnosti, kterým se lidé věnují ve svém volném čase, nejsou to činnosti zaměřené na práci ani uspokojování základních biologických potřeb. Věnujeme se jim kvůli osobnostnímu růstu, relaxaci či odpočinku. Tato definice nebere ohled na to, jak se člověk při dané činnosti cítí. Je velice obtížné sestavit univerzální seznam aktivit, u kterých se všichni shodnou, že jde opravdu o volný čas. Pro někoho může být určitá aktivita volnočasovou aktivitou a pro někoho prací. Proto hranice mezi prací a volným časem není vždy jasná. Poslední pohled na volný čas je volný čas jako stav mysli. Tato definice je mnohem subjektivnější a více než předchozí dva pohledy zohledňuje individuální činnosti vnímání. Pojmy jako vnímání svobody či vnitřní motivace jsou rozhodující pro určení, zda je zážitek volný čas, či nikoliv (Hurd, Anderson, 2010).

Pedagogický pohled – výchova ve volném čase a k volnému času

Z pedagogického pohledu má výchova dva hlavní úkoly: výchovu ve volném čase a výchovu k volnému času. Výchova k volnému času učí jedince to, jakým způsobem mohou trávit volný čas, nabízí alternativy, dává možnosti, seznamuje a vysvětluje (Bendl, 2015).

U pedagogického pohledu je ještě důležité zmínit pojmy formální, neformální a informální výchova, se kterými se dost často setkáváme v odborné literatuře. Formální výchova je působení školy, která pracuje podle nastavených programů a kurikulárních dokumentů. Žáci jsou průběžně hodnoceni a na konci dostávají souhrnné hodnocení (vysvědčení). Neformální je nejvíce podobná výchově ve volném čase. Má základní znaky výchovy – záměrnost, systematičnost, cílevědomost, zároveň ale respektuje

potřeby žáků. Informální výchovou se rozumí náhodné nahodilé působení na žáka v různých typech prostředí (Bendl, 2015).

1.3 Výchova ve volném čase a její funkce

Naplňování volného času smysluplnými, kreativními, vzdělávacími i např. rekreačními aktivitami se nazývá výchova ve volném čase. (Pávková, 1999) V současnosti se hojně používá i termín výchova mimo vyučování, která je totožná s výchovou ve volném čase. Znaky výchovy mimo vyučování jsou následující: „*probíhá mimo povinné vyučování, probíhá převážně ve volném čase, probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny, je institucionálně zajištěna*“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 67).

Současné trendy

V této kapitole nesmíme zapomenout na současné trendy v oblasti výchovy ve volném čase, a to konkrétně formy výchovy. Za nejvhodnější formu se považuje skupinová forma práce, konkrétně do 20 žáků – malá sociální skupina. Výhodou je, že se ve skupině žáci znají jménem a mohou spolu komunikovat tváří v tvář. V této skupině může většinou pedagog pracovat individuálně s každým členem zvlášť. Naopak co se jeví jako nežádoucí, je hromadná forma výuky, která probíhá převážně se středně velkými až velkými skupinami osob. Za jeden z dalších trendů se dá považovat vytváření náhodných, různorodých skupin. Rozumí se tím odlišné pohlaví, zájmy, věk nebo také to, zda její členové pochází z velkoměsta či z vesnice. Velkou výhodou je, že se žáci od sebe mohou učit a inspirovat, rovněž se učí vycházet s odlišnými typy lidí, což se žákům v životě ještě bude hodit. Je samozřejmě jasné, že ne vždy se různorodé skupiny hodí, a to např. ve sportu (každá věková skupina je tělesně odlišná). Dalším současným trendem je snaha o integraci a inkluzi žáků. Rovněž můžeme vidět snahu o rozšiřování nabídky volnočasových aktivit vzhledem k dnešní moderní době (Bendl, 2015).

Funkce výchovy ve volném čase

Mezi funkce výchovy ve volném čase lze zařadit: výchovně-vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní funkci (Scigiel, Scigielová, 2003).

Mezi základní a primární funkci výchovy ve volném čase můžeme zařadit **funkci výchovně-vzdělávací**. Tato funkce záměrně a cílevědomě formuje osobnost jedince, na kterého je působeno. Působí se na všechny složky osobnosti, a to konkrétně na tělesnou,

sociální či psychickou, a to samozřejmě podle typu volnočasového zařízení. Výchova ve volném čase pomáhá jedincům najít své vlastní zájmy a následně je prohlubovat, v čem jsou dobří, pomáhá kultivovat osobnost, rozšiřovat vědomosti, dovednosti, upevňovat návyky, rozvíjet poznávací procesy a mnoho dalšího. Prostřednictvím těchto činností lze jedince motivovat ke kladnému využívání volného času, vytvoření si svých vlastních hodnot a uvědomění si důležitosti významu volného času. Díky smysluplnému trávení volného času si lidé vytvářejí své vlastní názory, prožívají nové zkušenosti a utvářejí si obraz sami o sobě i o společnosti (Musil, 2014).

Další velmi důležitou funkcí je funkce **zdravotní**. Již z názvu vyplývá, že při trávení volného času (výchově mimo vyučování) musí být činnosti zdravotně nezávadné. Při činnostech by se měl podporovat zdravý sociální, tělesný i duševní vývoj. Při volnočasových aktivitách by měl být brán zřetel na lidské biorytmy, aby činnosti vyhovovaly každému jedinci. Rovněž by se měly střídat činnosti pohybové a rekreační, tělesné a duševní, aby se nepřetěžoval organismus. Také střídat spontánní aktivity s těmi řízenými. Činnosti by se měly vykonávat nejlépe venku a na denním světle nebo v prostředí, které je vychovávanému příjemné a je nezávadné. Taktéž nesmíme zapomenout na odstraňování stravovacích a pohybových zlovyků a vedení jedinců ke zdravému životnímu stylu (vyvážený a pestrý jídelníček, dostatek tekutin, spánku, správná hygiena, odpočinek). Při všech činnostech je ale nejdůležitější dodržování zásad bezpečí při práci (Musil, 2014).

Sociální funkci lze chápat jako zajištění bezpečí dětí a mládeže a dohled nad nimi, zatímco jsou rodiče zaneprázdnění povinnostmi či prací. U této funkce jde také o vyrovnání rozdílů např. dětí, které pochází z méně podnětného prostředí, nebo dětí z venkovského či městského prostředí. Hlavním aktérem zde ale je socializace, která je nejen v tomto období velice důležitá a přínosná (Pávková, 1999).

Poslední funkcí výchovy ve volném čase je **funkce preventivní**. Díky trávení volného času zájmovými činnostmi jsou žáci směřováni k nějakému cíli a odvráceni od vzniku zamezení či oddálení sociálně-patologických jevů a rizikového chování (Pávková, 1999).

1.4 Výchovně-vzdělávací činnosti mimo vyučování

Aktivity, které probíhají mimo vyučování, lze rozdělit na:

Odpočinkové a rekreační, sebeobslužné a veřejně prospěšné činnosti, příprava na vyučování a zájmové činnosti. Všechny tyto již zmíněné činnosti jsou nedílnou součástí každého života a vzájemně se prolínají. Postupně bude každá činnost zkráceně rozebrána. Větší zřetel bude brán na zájmové činnosti, které jsou stěžejní pro tuto diplomovou práci (Musil, 2014).

Odpočinkové a rekreační činnosti

Velmi významným úkolem vychovatelů a pedagogů volného času je naučit žáka či studenta umět adekvátně odpočívat a nepřetěžovat se, a to prostřednictvím odpočinku a rekreace. **Rekreace** je nějaký pohyb, který dítě, mládež či dospělý jedinec vykonává nejlépe na čerstvém vzduchu. Rekreační činnosti pomáhají k rozvoji zdravého tělesného i duševního vývoje. V domovech mládeže se jedná se o procházky, lehké pohybové hry s pomůckami i bez, protahování, jógu, péči o zeleň okolo domova mládeže, hudební činnosti či sezónní hry – na sněhu, ve vodě aj. (Musil, 2014).

Odpočinek je oproti tomu činnost psychicky a fyzicky velmi klidná a nenáročná. Může se jednat např. o tyto aktivity: hraní společenských her, meditace, poslech rádia, podcastu, četba oddechových nenáročných knížek, vyprávění si zážitků, odpočinek na pohovce, spánek. Tyto činnosti pomáhají odstranit jednostranné zatížení, např. sezení při vyučování. Děti a mládež jsou z vyučování unavení, mají zpomalené tempo myšlení, řeči, zhoršuje se jim kvalita výsledků, cítí se přetížení a to vše vede k nižší výkonnosti a poklesu motivace a pozornosti. V domově mládeže by se tyto činnosti měly uskutečňovat po vyučování a po obědě mezi 13. a 15. hodinou a také večer před spaním (Musil, 2014).

Sebeobslužné činnosti

Jak již vyplývá z názvu tohoto odstavce, cílem sebeobslužných činností je vést žáky k samostatné péči o sebe samé a péči o svůj majetek. Jedná se zde o naučení hygienických a kulturních návyků. V domovech mládeže se může jednat o tyto činnosti: pěstování osobních hygienických návyků (dodržování hygieny, správné stolování), vhodné oblékání (vhodné oblečení vzhledem k počasí a události) a péče o oděv a obuv, udržování pořádku na pokojích a ve společných prostorech (kuchyňkách, klubovnách, studovnách) a v neposlední řadě jednání s lidmi, kam patří: zdravení, umět poděkovat, požádat o něco, omluvit se, být dochvilný, schopnost vést adekvátně dialog, udělat kompromis, umět řešit konflikty. Důležitou podmínkou při formování těchto návyků je trpělivost, důslednost,

pravidelnost, vytrvalost a dodržování daného denního režimu v domově mládeže (Musil, 2014).

Veřejně prospěšné činnosti

U veřejně prospěšných činností platí vždy princip dobrovolnosti. Při vykonávání činností se jedinci mohou seberealizovat, utvářejí se jim morální hodnoty. Veřejně prospěšné činnosti podněcují vznik pozitivních a žádoucích sociálních vztahů či kontaktů. Jedná se o tyto činnosti: ochrana životního prostředí, pomoc spolužákovi, mladšímu dítěti či občanům s handicapem a kulturní činnost pro ostatní, pro druhé – výpomoc v penzionu pro seniory, vystoupení v mateřské škole aj. Veřejně prospěšné činnosti lze rozdělit na činnost, která je konaná ve prospěch malé (taková skupina, kterou dobře známe – rodina, třída nebo skupina v domově mládeže) či větší skupiny (taková skupina, ve které členy neznáme – spolužáci na celé škole, obyvatelé města, státu aj.) (Musil, 2014).

Příprava na vyučování

V domovech mládeže mají žáci vyhrazený čas určený na přípravu na vyučování. Vychovatelé zajišťují i pomoc v podobě doučování z některých předmětů. Žáci opakuji, prohlubují své znalosti, upevňují poznatky, formují osobnost a celkově procvičují poznatky nabyté z vyučování, a to nejlépe formou hry. Tyto poznatky pak rozvíjí do dovedností, návyků a jsou schopni je aplikovat do praxe. Mnohé vědomosti jedinci mohou pochopit až mimo vyučování, proto je velice důležitá (činnost) příprava na vyučování. Žáci se mohou připravovat na vyučování individuálně, v menších či větších skupinkách (hromadně, skupinově, individuálně), a to písemnou, ústní, rukodělnou, sběratelskou, praktickou či jinou formou. V domovech mládeže probíhají přípravy na vyučování zejména pomocí didaktických her a škola je propojena s domovy mládeže a podílí se na spolupráci. Domov mládeže má určen tzv. studijní klid. Domov mládeže by měl mít studovny, které jsou uzpůsobené k přípravě na vyučování, tj. kde se nachází knihovna, psací stoly, řádné osvětlení místnosti a je zde ticho. Vychovatel může být v roli konzultanta, dozorce či může pomáhat s doučováním, jak již bylo výše zmíněno (Musil, 2014).

Poslední výchovně-vzdělávací činností je činnost zájmová, která bude více rozebrána níže.

1.5 Zájmová činnost a její složky

Zájmovou činnost lze definovat jako uspokojování a rozvíjení dovedností, vědomostí a zájmů vycházejících z potřeb jedince. Zájmy souvisí s komplexním zaměřením osobnosti jedince. To, co člověka zajímá, do toho vkládá svoji energii a má potřebu dozvědět se o dané činnosti co nejvíce, popř. osvojit si zájmovou činnost. Zájem člověka zaktivuje a motivuje k předmětu nebo činnosti, která je zaměřená určitým směrem. Zájmy lze dělit mnoha způsoby ať už podle intenzity, časového trvání, podle úrovně činnosti, obsahu aj. (Hofbauer, 1999).

Intenzita zájmové činnosti může být buď hluboká, či povrchní. Do hlubokých zájmů jedinec investuje o mnoho víc energie, síly a času než do těch povrchních (Hofbauer, 1999).

Zájmové činnosti lze z pozice času rozdělit na krátkodobé, přechodné neboli dočasné a trvalé. Toto je ovlivněno vývojem jedince, jeho věkem, bydlištěm, kde vyrůstá, atd. (Hofbauer, 1999).

Podle úrovně činnosti můžeme dělit na aktivní (při těchto činnostech jedinec sám vyvíjí určitou aktivitu a něco produkuje) neboli produktivní a poté receptivní (zde se jedná o pasivitu jedince, kdy jedinec pouze konzumuje a přijímá obsah zájmu) (Němec, 2002).

Dle obsahu lze zájmové činnosti rozdělit na tyto kategorie: činnost společensko-vědní, pracovní-technická, přírodovědná, esteticko-výchovná a tělovýchovná, sportovní a turistické zaměření (Němec, 2002).

Společensko-vědní činnosti

Díky těmto činnostem jedinec pozná, zjistí a dozví se, jaké jsou aktuality dění ve společnosti, nahlédne i do historického dění. Rozvíjí svůj vztah ke své vlasti a tradicím dané společnosti. Okruhy, které lze zařadit do společenskovedních činností, jsou tyto: rozvoj informací o svém místě bydliště, informace o kraji a regionu a významných místech či osobnostech, státní svátky i jiné svátky, dodržování tradic, zvyků, studium cizích jazyků či sběratelství (Němec, 2002).

Činnosti pracovní-technické

Tyto činnosti slouží ke zlepšování dovedností, a to zejména manuálních. Při těchto činnostech se rozvíjí i poznatky spojené s technickými vědomostmi. Díky těmto činnostem se u jedinců vzbuzuje zájem o tvořivost, manuální činnosti a všechno spojené

s vědou a technikou. Příprava pokrmů, práce s materiálem (papír, plast, sklo, modelína, dřevo), drobné opravy, montáž či demontáž – to jsou okruhy činností spadající do kategorie zájmových činností pracovní-technických. Technická zájmová činnost může mít vliv nejen na případnou volbu budoucího povolání, ale i na zálibu člověka na celý život (Scigiel, Scigelová, 2003).

Činnosti přírodovědné

Jak již z názvu vyplývá, tyto činnosti vedou ke zlepšení vědomostí o přírodě a vybudování vztahu k ochraně přírody. Činnosti přírodovědné prohlubují zájem o chovatelství a pěstitelství. Žáci a studenti se zabývají živou (rostliny, živočichové) i neživou (minerály, horniny, nerosty, meteorologie, vesmír) přírodou. U dětí předškolního věku je základní činností pozorování živé i neživé přírody, žáci prvního stupně základní školy jsou dost zaměřeni na živočichy (zvířata). U starších dětí a dospívajících se výběr dost selektuje a jedinci se mohou zaměřovat na rybníkářství, pěstitelství, myslivost či včelařství. Jedinci se učí pracovat s odbornou literaturou, atlasy, encyklopediemi, navštěvují různá muzea, stanice, planetária, hvězdárny, zoologické a botanické zahrady. Při těchto zájmových činnostech mohou tvořit různé herbáře, alba, záznamy z pozorování či vytvářet výstavy např. na domovech mládeže a tím inspirovat další jedince (Němec, 2002).

Zájmové činnosti esteticko-výchovné

Tyto činnosti prohlubují a formují vztah ke společnosti a jejich kulturním hodnotám. Činnosti se zaměřují hlavně na rozvoj hudebně-pohybového projevu, na literární, dramatickou, výtvarnou a hudební stránku osobnosti. Do této oblasti zájmové činnosti lze zařadit výtvarné (kresba, modelování, malba, hra s barvou, práce s výtvarným materiálem, poznávání umění, návštěva galerie, výstav), hudební (všechny podoby zpěvu, taneční a hudební hry, hra na hudební nástroje, besedy a návštěvy muzeí spojené s hudbou a hudebními dějinami, poslech hudby, koncerty) a literárně-dramatické zájmové činnosti (různé formy četby, dramatické a průpravné hry, návštěvy kulturních představení – kino, divadlo, pokusy o tvořivé literární a dramatické činnosti) (Němec, 2002).

Činnosti tělovýchovné, sportovní a turistické

Tyto činnosti by měly být nedílnou součástí každého dospívajícího jedince, jelikož jsou velmi důležité pro fyzickou a psychickou odolnost. Pokud se jedinec bude věnovat

pohybové aktivitě již od útlého věku, učí se kladnému návyku do dospělosti. Přiměřená pohybová aktivita je pro všechny dospívající vhodná a potřebná vzhledem k dnešnímu světu, kdy přirozeného pohybu a sportu ubývá. Důležitá je i všestrannost. Aktuálně se můžeme setkat s oblíbenými netradičními sporty (např. frisbee, lakros, squash). Za stěžejní pohyb lze považovat jakýkoliv pobyt v přírodě, což může být i např. turistika. Mezi okruhy tělovýchovné, sportovní a turistické lze zařadit: lehké kondiční cvičení a posilování s vlastní vahou i s pomůckami, atletiku, gymnastiku, míčové, sportovní a pohybové hry, tanec, plavání, lyžování, bruslení, různé druhy turistiky, sledování a návštěvy sportovních událostí a sportovců (Pávková, 1999, Němec, 2002).

1.5.1 Průběh zájmové činnosti

Když se žák či student rozhodne navštívit v domově mládeže nějakou zájmovou činnost, kroužek musí mít vždy nějakou strukturu, podle které se řídí. Každý vychovatel využívá jiné metody a výchovné styly působení na žáky a studenty, což bude v další kapitole popsáno více, ale struktura by měla být podobná (Němec, 2002).

Nejprve se vychovatel s žáky přivítá, seznámí je s obsahem konané činnosti daný den či danou hodinu. Společně se „naladí“ na dnešní činnost, jelikož žáci a studenti přes den prožívají mnoho zážitků a zkušeností a je důležité, aby se dokázali soustředit na danou činnost. Poté vychovatel žáky a studenty motivuje. Je důležité, aby adolescenti věděli, proč to dělají, jak to mají dělat a jaký bude výsledek setkání, co bude cílem celého výstupu. Vychovatel používá vhodná slova, pomůcky a snaží se žáky a studenty zaujmout. Poté následuje vykonávání dané činnosti. Nesmíme zapomenout zajistit bezpečné prostředí a žáky a studenty o tom informovat, jak se mají a nemají chovat. Po skončení činnosti všichni zhodnotí průběh a výsledky, které byly dosaženy. Rovněž po sobě žáci a studenty, je-li to potřeba, uklidí své pracovní místo (Němec, 2002).

1.5.2 Klíčové kompetence vychovávaných v zájmových činnostech

Zájmové činnosti mají nejen funkci rekreační a odpočinkovou aj., ale také směřují k nějakému cíli. V této kapitole budou zmíněné klíčové kompetence v zájmových činnostech.

Odborné kompetence pro účastníka zájmového vzdělávání jsou rozdělené do dvou kategorií: před ukončením a po ukončení povinné školní docházky. V této diplomové práci se zabýváme žáky a studenty, kteří již ukončili povinnou školní docházku, tudíž zde

budou popsány kompetence pouze po ukončení povinné školní docházky (Metodika, 2009).

Kompetence k realizaci zájmového vzdělávání a k aktivnímu využívání volného času

Účastník je schopen po ukončení zájmového vzdělávání rozvíjet své nadání a zájmy, umí realizovat zájmovou činnost na úrovni odborné, dokáže spolupracovat při realizaci zájmové činnosti, vyjadřuje se přesně a přiměřeně v příslušné zájmové činnosti, dbá na bezpečnost při uskutečňování zájmové činnosti. Rovněž je účastník schopen aktivně využívat svůj volný čas, dokáže si naplánovat, zorganizovat svůj volný čas, dokáže rozlišit čas, kdy má plnit povinnosti, a dobu, kdy má volný čas, umí říct „ne“ nevhodným nabízeným aktivitám, má zdravé návyky k životnímu stylu, dokáže vhodně kompenzovat stres a odpočinek aj. (Metodika, 2009).

1.6 Bezpečnost při zájmových činnostech

Zajistit bezpečnost a zdraví žáků a studentů při zájmových činnostech a celkově v domově mládeže je tím nejdůležitějším úkolem každého vychovatele. Je to ale velmi náročné, poněvadž zájmové činnosti se uskutečňují v rozmanitých prostředích a nabídka zájmových činností je nejen v domovech mládeže velice pestrá. Vychovatel by měl znát důležité dokumenty, které se vztahují k bezpečnosti na pracovišti, musí je dodržovat a respektovat. Účastníky zájmových činností musí vychovatel vždy seznámit se zásadami bezpečného chování a ochraně zdraví a poučit je o nich. Tímto vychovatel chrání nejen sebe po právní stránce, ale právě i mládež, aby se nestal žádný úraz. Školská zařízení jsou povinna nahlížet na základní fyziologické potřeby žáků a studentů a umožnit jim podmínky ke zdravému vývoji a prevenci vzniku sociálně patologických jevů. Školská zařízení, domovy mládeže, jsou povinna vést knihu úrazů žáků a studentů (MŠMT, 2009).

Níže budou popsány některé důležité zásady, které se musí dodržovat při zájmových činnostech, a to konkrétně **v místnostech** (klubovny, herny a jiné místnosti pro výkon zájmové činnosti), **na sportovištích** (hřiště, tělocvičny atd.), **při pobytu venku v přírodě a ve veřejných prostranstvích**. Dále sem ještě spadají sportovně-turistické kurzy, ozdravné pobyty, bruslení, koupání, lyžařské a plavecké kurzy (Pávková, 2014).

Co se týče zajišťování zásad bezpečnosti v **místnostech**, lze sem zařadit následující: vybavení odpovídá účelu, pro který slouží, vybavení rovněž musí odpovídat hygienickým normám, pedagog či vychovatel dbá na dodržování pravidel a vnitřního řádu v odborných pracovnách. Nářadí, pomůcky, nástroje, které se při zájmových činnostech využívají, musí být bezpečné a je nutné je průběžně kontrolovat. Žáci a studenti při výtvarných, pracovních, tělovýchovných a jiných činnostech nosí vhodnou obuv a vhodný oděv. Počet účastníků nepřekračuje povolenou normu (Pávková, 2014).

Na **sportovištích** se musí dodržovat tyto zásady: vychovatel dbá na bezpečnostní ustanovení, která žáci a studenti musí dodržovat, vychovatel poskytuje pomoc a záchranu při cvičení, účastníci nosí obuv a oděv vhodné na sportoviště. Vychovatel musí respektovat individuální zvláštnosti každého žáka a studenta, do ničeho je nenutí. Pedagog volného času či vychovatel vykonávající náročnější cvičení, zejména na nářadí, musí mít příslušnou odbornou kvalifikaci k vykonávání (Pávková, 2014).

Při **pobytu v přírodě** musí vychovatel či pedagog volného času dodržovat toto: pro žáky a studenty je pobyt v přírodě lákavý, ale nabízí i mnoho rizik, proto je důležité žáky a studenty seznámit s konkrétními podmínkami (např. zvláštnost terénu, jedovaté rostliny či nebezpeční živočichové). Vychovatel musí účastníky seznámit se zásadami první pomoci, rovněž je důležité se pohybovat pouze na vyznačených trasách a nepít vodu, která není prokazatelně ověřená. Je rovněž vhodné domluvit se na nějakém signálu, pokud by se cokoliv stalo. Při pohybu skupiny jde v čele vychovatel, který přizpůsobuje tempo podle možností dětí a mládeže. Na 20 účastníků ve věku 16–18 let připadá jeden vychovatel (Pávková, 2014).

Na **veřejných prostranstvích** (v obci, ve městě, na komunikacích) musí žáci, studenti i vychovatelé dodržovat následující: vychovatel musí poučit žáky a studenty o dopravních předpisech a následovně předpisy dodržovat, pedagog či vychovatel často kontroluje počet účastníků, pokud by se někdo ztratil, žáci a studenti by měli znát místo, kde se sejdou. Celkově je nutné dbát na ohleduplnost a ukázněnost, jelikož se setkáváme s ostatními lidmi. Všichni přechází pouze po vyznačeném přechodu, vychovatel vstupuje jako první a odchází jako poslední. Vychovatel v domově mládeže dává osobní volno pouze po pečlivém uvážení toho, zda je žák či student schopen dodržet stanovený čas návratu a dodržet bezpečnost a stanovená pravidla (Pávková, 2014).

2 Vymezení a vývoj životní etapy adolescence

V této kapitole více rozebereme změny adolescenta v oblasti tělesné, psychické i duševní, jelikož se tato diplomová práce zaměřuje na zájmové činnosti, které vykonávají převážně adolescenti v domovech mládeže. Rovněž se budeme zabývat tím, jaký má adolescent vztah s rodinou a vrstevnickou skupinou. Nezapomene zmínit ani rizikové chování adolescentů při trávení volného času či v zájmových činnostech, prevenci a psychohygienu.

Termín adolescence pochází z latinského slova *adolescere*, což lze volně přeložit jako dospívání či dorůstání (Macek, 2003). Adolescence bývá označována jako období mezi dětstvím a dospělostí. Časově se adolescence pohybuje u různých autorů různě. Na jedné straně do období adolescence spadá i „pubescence“, což v české terminologii můžeme chápat jako dospívání, které se pohybuje v období 11–15 let. Toto období lze ještě rozdělit na prepubertu a pubertu. Na druhé straně autoři vnímají adolescenci jako mládí, při kterém se jedná o období mezi 15 až 20 či 22 lety. Fyzický počátek adolescence lze brát jako reprodukční zralost, při které dochází k ukončení růstu. Nejdůležitějším úkolem tohoto období je nalezení své vlastní identity. V této diplomové práci se budeme zabývat vývojem jedince mezi 15. až 20./22. rokem, jelikož v období 15–19 let může být jedinec (z důvodu dalekého dojíždění do školy) ubytovaný ve školském zařízení – v domově mládeže (Fürst, 1997, Macek, 2003).

Jedinci nastupující na domov mládeže prochází dospíváním, tj. **biologickým vývojem** adolescenta. Z dívek se stávají ženy a z chlapců muži. Jedinci by měli mít již ukončený vývoj sekundárních pohlavních znaků (kožní změna včetně ochlupení, změna hlasu, změna velikosti prsou, rozvoj svaloviny, nástup menstruace, celkově vnější pohlavní znaky jsou již plně vyvinuty) (Langmeier, Krejčířová, 1998).

U **kognitivních změn** adolescenta je nutné zmínit, že s přibývajícím věkem a přibývajícím zkušenostmi se nenuceně zvyšuje objem informací, které jsou uloženy v dlouhodobé paměti. Jedinci v tomto období jsou schopni seberealizace, což vede k většímu a lepšímu vlivu a možné revizi obsahů. Zvyšuje se selektivita neboli výběrovost, zaměřenost a pozornost vztážená na důležité podněty. Jedinec je rovněž schopný formálních operací. Díky všem těmto činnostem dokáže jedinec lépe uvažovat nad určitými věcmi, dokáže nalézat správná, nová a efektivní řešení problému. Tohle všechno přispívá k pocitu autonomie a své vlastní hodnoty. Adolescenti začínají být schopni uvažovat skoro stejně jako dospělí (Langmeier, Krejčířová, 1998).

Vzhledem k věku přibývá u dospívajících i vyšších citů a celkově se mění **emocionalita**. Jedinci přestávají být tolik závislí na rodičích. Tomuto může rovněž pomoci i ubytování přes týden v domově mládeže, kdy se jedinec lépe osamostatní. V domově mládeže si rozšíří své sociální vztahy, což je velice důležité pro jeho budoucí život (Langmeier, Krejčířová, 1998).

U dospívajících se mění emoční labilita, která byla typická pro pubertu, na emoční vyrovnanost a odeznívání náladovosti, což ale může trvat u některých jedinců i delší dobu. Okolo 15–20/22 let jsou jedinci většinou méně impulzivní a mají vyšší stálost. Ve střední adolescenci mají důležitou roli prožívané emoce spojené s erotickou složkou. Rovněž se rozvíjí estetické a mravní citění a toto období můžeme nazývat jako období prvního „vystřízlivění“, jelikož se jedinec začíná vystavovat realitě každodenního dne, kdy řeší volbu povolání, vztah s vrstevníky, s přáteli, s rodinou a první erotické a sexuální vztahy (Macek, 1999).

2.1 Vztah rodiny a vrstevnických skupin při utváření identity adolescenta

Důležitou součástí zdravého a správného psychosociálního vývoje adolescenta je aktivní průběh sebeurčení. Pokud lidé v jejich okolí, zejména vrstevníci, rodina, popř. vychovatelé v domově mládeže zastávají podobné hodnoty, postoje a názory, je hledání identity pro dospívající jednodušší a snazší (Atkinson, 2003).

U hledání a dosahování identity Macek (2003, s. 65) zdůrazňuje, „*že není dána jen osobnostně a ontogeneticky, ale i zkušenostmi a příležitostmi nabízenými konkrétním sociálním prostředím a kulturou. Identita má v sobě sebereflexi, sebepojetí a sebehodnocení, zejména v pozdní adolescenci má však ve svých souvislostech a důsledcích i širší rozměr*“.

Rodina je primární sociální skupina a funguje jako socializační činitel, který se pokládá za nejvýznamnější. Již od dětství rodina jedince formuje a utváří jeho osobnost. V období dospívání adolescenti zjistili, že rodiče mohou být omylní a dělat chyby, a tak ztrácí důležité postavení a role autority přestává být pro adolescenty platná. Dospívající si váží jen činů a slov, které se navzájem shodují. Jedním z důležitých úkolů adolescentů je odpoutávání od rodiny, který je náročný jak pro adolescenta samotného, tak i pro rodiče. Mění se citová vazba k rodičům, a to při správné výchově na zralý a vyrovnanější vztah. Rodiče v tomto věku na dospívající kladou větší nároky a požadavky. Rodiče jsou

přesvědčení o tom, že jejich dospívající potomek už zvládne plnit více povinností a dokáže nést zodpovědnost za své činy. Co se týče vztahu matky a otce, v období dospívání jsou jedinci vystavováni nadměrnému pečovatelskému matek, dávání nevyžádaných rad a hlídání, které odmítají. U vztahu s otcem je kladen důraz na mužskou identitu, změnu tělesných znaků, výšku postavy, sílu aj. (Kraus, 2008).

V domovech mládeže jsou žáci a studenti v každodenním kontaktu se svými **vrstevníky**, kteří je velkým způsobem ovlivňují. Vrstevnickou skupinu charakterizuje názorová a věková blízkost. Lze je vyjádřit bezprostředním kontaktem a pocitem, že patří do skupiny. Jedinci se ve vrstevnických skupinách označují jako „my“. Dalšími důležitými znaky jsou normy a cíle. Vrstevnické skupiny se řídí pomyslnými cíli a hodnotami, které uznávají. Jsou to rovněž primární skupiny jako rodina a převážně bývají neformální. Skupiny vznikají většinou spontánně a přirozeně. V domovech mládeže se můžeme setkat jak s neformálními nahodilými vrstevnickými skupinami, tak i s formálními a organizovanými, za což lze považovat výchovnou skupinu, do které patří každý ubytovaný žák či student (Kraus, 2008).

Vrstevnické skupiny, jak již bylo zmíněno, mají veliký vliv na vývoj a formování celé osobnosti jedince. Vrstevnické skupiny lze zařadit do referenčních sociálních skupin, což jsou skupiny, do kterých jedinec nemusí patřit, ale ztotožňuje se s jejich hodnotami, postoji, jednáním i chováním a chce do té skupiny patřit. Mezi jednotlivými členy v těchto skupinách se mohou vyskytovat konflikty, které jsou zapříčiněny individualitou každého člena. V důsledku toho může ve vrstevnických skupinách docházet ke střetu názorů (Kraus, 2008).

Jak v rodině, tak i ve vrstevnických skupinách dochází k procesu socializace. Tyto skupiny mohou nabídnout společné zážitky, možnost sebeuplatnění, sdílení svých pocitů a pocit nezávislosti na rodině a celkově na dospělých. Ve vrstevnických skupinách se uplatňuje rovnoprávnost víc než kdekoli jinde (Kraus, 2008).

2.2 Rizikové chování adolescentů ve volném čase

Toto období je velice citlivé na vznik a rozvoj tzv. problémového či rizikového chování. Determinanty pro vznik a rozvoj tohoto chování lze obecně shrnout do socializačních vlivů, prostředí, osobnosti adolescenta či demografické struktury (Macek, 1999).

Za posledních 30 let lze zaznamenat nárůst rizikového či problémového chování dospívajících. Lze to přisuzovat nižší kontrolovatelnosti ze strany státu a institucí jakožto větší toleranci či benevolentnosti k subkultuře mládeže. Dalšími příčinami mohou být preference materiálních hodnot, celkově zrychlená doba žití, větší tlak a vyšší nároky nejen na dospívající. Rizikové chování rovněž souvisí i s oslabováním rodinných vazeb či nezaměstnaností mladých lidí. Kvůli těmto souvislostem je ještě důležitější, aby adolescenti trávili svůj volný čas adekvátně. K tomuto kroku mohou přispět právě vhodně zvolené zájmové činnosti v domovech mládeže (Macek, 1999).

Rizikové chování adolescentů nejenom že škodí společnosti (negativní vliv na druhé lidi), ale poškozuje a ohrožuje zdraví a vývoj dospívajících. Z výzkumů vyplynulo, že adolescenti považují za nejvíce závažné rizikové chování užívání tvrdých drog, dále střídání sexuálních partnerů, poté hrací automaty či alkoholismus (Macek, 1999).

Velmi častým rizikovým chováním dospívajících je trestná činnost majetková, konkrétně krádeže. Tuto činnost většinou jedinci páchají společně s vrstevníky v tzv. partách či gangech. Nejčastěji se jedná o krádeže alkoholu, tabákových výrobků, peněz (Macek, 1999).

Další důležitou informací je, že narůstá počet dospívajících a adolescentů trpících poruchou příjmu potravy. Příčinou je dnešní doba, kdy se tváří všechno dokonale, ale je uspěchaná, a celkové pojetí ideálu krásy. Rodiče, ale i vychovatelé v domově mládeže by si měli svých svěřenců všimnout, projevit o ně opravdový zájem a dělat preventivní kroky vůči rizikovému chování. Příčinou poruchy příjmu potravy bývá často negativní vztah ke svému vlastnímu tělu, pocit méněcennosti a celkové sebehodnocení adolescenta. Také souvisí s utvářením identity a popř. i neschopností zvládnout důležité vývojové úkoly adolescenta (Macek, 1999).

2.3 Prevence a psychohygienu ve výchově mimo vyučování

Aby rizikové chování nevzniklo, nebo jsme se mu alespoň snažili předcházet či se ho pokusili co nejvíce oddálit, je důležitá vhodná a aktuální prevence.

Miovský (2010, s. 24) považuje za prevenci rizikového chování „*jakékoli typy výchovných, vzdělávacích, zdravotních, sociálních či jiných intervencí směřujících k předcházení výskytu rizikového chování, zamezujících jeho další progresi, zmírňujících již existující formy a projevy rizikového chování nebo pomáhajících řešit jeho důsledky*“.

Existují různé druhy specifické prevence, ať už všeobecná, selektivní, či indikovaná primární prevence či nspecifická primární prevence, dále sekundární a terciární prevence. Pro tuto práci nám však postačí se okrajově zmínit o primární prevenci, jelikož působí na celou populaci, ve které se jevy ještě nevyskytují, což je právě i v domovech mládeže (Bendl, 2015).

Při prvním setkání ubytovaných žáků s vychovateli většinou žáci testují hranice vychovatele, proto je důležité, aby vychovatel již zpočátku nastavil takový přístup, který bude vhodný pro obě strany. Pokud by se objevila nějaká nekázeň, je důležité ji ihned zastavit, bezprostředně na to zareagovat a být důsledný v dodržování nastavených pravidel. Rovněž je v tomto důležitá spolupráce vychovatele, rodiče žáka a učitelů, což bude zmíněno i v dalších kapitolách. Také je užitečné zapojit každého žáka ve výchovné skupině v domově mládeže do různých úkolů a činností. Žáci se budou cítit užiteční, budou mezi sebou komunikovat a spolupracovat spolu (Bendl, 2015).

Jedinci mají s vychovatelem v domově mládeže pravidelné schůzky, při kterých vychovatel může volit různé preventivní techniky, které mohou např. přispívat ke zlepšení sebeobrazu žáka a zvýšení jeho sebevědomí či zlepšení vztahů ve skupině a celkové stmelení žáků. Může se jednat např. o tyto techniky: Každý žák má říct něco pozitivního o svém kamarádovi po pravici. Každý žák napíše ostatním pozitivní vzkaz na papír, který se nachází na zádech žáků. Podstatná je poté reflexe k dané technice či hře a dát každému prostor se vyjádřit (Bendl, 2015).

Psychohygienu je velice důležitá a její pravidelné dodržování slouží k zachování duševního zdraví. Tělesné a duševní zdraví od sebe nejdou jednoduše oddělit. Každý má zkušenost s tím, že pokud je člověk fyzicky nemocný a necítí se dobře, jeho duševní zdraví strádá a naopak. Pokud se člověk dlouhodobě stresuje, může si tím přivodit některé fyzické obtíže (např. srdeční infarkt, žaludeční vředy aj.) (Pávková, 2008).

Výchova mimo vyučování nabízí mnoho možností k udržování zdravého těla i mysli. Vychovatelé pracující v domově mládeže mají velký podíl na tom, aby se žáci a studenti cítili duševně zdraví. Toho docílí tak, že budou používat vhodné pedagogické zásady a budou vést výchovný proces tak, že bude vznikat minimální množství konfliktů, budou se snažit o zamezení deprivace či stavu frustrace (Pávková, 2014).

Vychovatelé dbají na to, aby jejich svěřenci dodržovali přiměřený režim dne v domově mládeže a zachovali si dobré mezilidské vztahy. Také se snaží o vhodné prostorové a materiální vybavení v domově mládeže. Prostorové a materiální vybavení bude více popsáno v následující kapitole (Pávková, 2008).

Co se týče režimu dne, jak je známo, výkonnost se v průběhu dne, ale i měsíců a ročních období, mění a kolísá. Při sestavování režimu dne je důležité brát v potaz i věk dítěte a jeho charakterové a temperamentové vlastnosti. Po příchodu žáků a studentů ze školy je nutné počítat s únavou a vyčerpáním, jelikož v dopoledních hodinách je výkonnost a pozornost nejvyšší. Každý žák a student docházející na domov mládeže má také jiný rozvrh hodin a jinak rozložené předměty ve škole. V závislosti na tyto proměnné lze brát uspořádání dne hodně individuálně a každý žák a student by se měl sám rozhodnout o nějakých volnočasových a zájmových aktivitách. Je nutné brát rovněž v potaz zvláštnosti jedinců, mezi které můžeme zařadit jejich fyzickou zdatnost, specifické poruchy učení či jejich aktuální nebo dlouhodobý zdravotní stav. V domově mládeže by se měly střídat aktivity a činnosti fyzické, psychické, náročnější a odlehčenější, odpočinek, školní povinnosti a zájmové činnosti, učení a hra atd. (Pávková, 2014).

3 Výchovné a ubytovací zařízení

Mezi nejdůležitější zařízení pro děti a mládež pro výchovu mimo vyučování lze zařadit školní družinu, školní klub, dětské domovy, základní umělecké školy, jazykové školy, střediska pro volný čas dětí a mládeže, kam spadají domovy dětí a mládeže a stanice zájmových činností. Dále sem můžeme zařadit domovy mládeže, které jsou stěžejní pro tuto diplomovou práci. Na ovlivňování trávení volného času dětí a mládeže mají podíl i různá sdružení, osvětová a kulturní zařízení, sportovní a tělovýchovné organizace a církve a náboženská společenství (Musil, 2014).

U této kapitoly je stěžejní zmínit školský zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, který v § 117 zmiňuje školská výchovná a ubytovací zařízení:

„(1) Školská výchovná a ubytovací zařízení zajišťují dětem, žákům a studentům podle účelu, k němuž byla zřízena

a) vzdělávání, sportovní a zájmové činnosti v době mimo vyučování,

b) celodenní výchovu, ubytování a stravování, popřípadě

c) zotavovací pobyty dětí a žáků ve zdravotně příznivém prostředí bez přerušování vzdělávání.

(2) Školská výchovná a ubytovací zařízení mohou provozovat svou činnost i ve dnech pracovního volna nebo v období školních prázdnin“ (MŠMT, 2022).

Rovněž je důležité pro tuto kapitolu zmínit vyhlášku č. 108/2005 Sb. o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních, ve které najdeme tyto typy zařízení: **domov mládeže, internát, škola v přírodě**. Všechny tyto zmíněné typy zařízení se výrazně podílejí na výchově ve volném čase a k volnému času, ale mají jiné formy, metody, funkce i poslání (Pávková, 2014).

Domov mládeže bude v další podkapitole rozebrán více dopodrobna.

Internát je poskytovaný dětem, které navštěvují speciální školy. Děti jsou většinou mentálně, tělesně či smyslově postižené. Internát zajišťuje dětem ubytování, stravování a podporu např. v podobě rehabilitací a péče. V internátu pracují vychovatelé, kteří mají vzdělání v oboru speciální pedagogika (Pávková, 1999).

Škola v přírodě zabezpečuje zotavovací pobyt v příznivých podmínkách (v přírodě) pro děti a žáky mateřských a základních škol. Žáci nevynechávají vzdělávání, pouze je uzpůsobeno tak, aby děti trávily co nejvíce času v přírodě a naučily se a rozvíjely poznatky související s pobytem venku (příroda, současnost i historie místa, ve kterém se

pobyt nachází), a to hlavně díky metodě pozorování a experimentu. Škola v přírodě nabízí aktivity zejména zájmové, relaxační, odpočinkové a pohybové (Katzová, 2008).

Zde jsou vyjmenovány nejdůležitější zákony a vyhlášky vztahující se k tématu diplomové práce.

- *„Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků.*

- *Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.*

- *Vyhláška č. 364/2005 Sb., o vedení dokumentace škol a školských zařízení.*

- *Vyhláška č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých“ (Pávková, 2014, s. 146).*

3.1 Domov mládeže

Domov mládeže se zařazuje mezi školská zařízení, která zajišťují žákům zejména středních odborných škol, učilišť a vyšších odborných škol výchovně-vzdělávací působení a také celotýdenní stravování a ubytování a vhodné trávení volného času díky hojně nabídce zájmových činností. Je určen pro žáky, kteří nemohou dojíždět nebo docházet každý den do školy z domova, jelikož vzdálenost od bydliště je příliš daleká. Pedagogičtí pracovníci neboli vychovatelé mají na starost výchovnou skupinu o 20–30 nebo 40–50 žácích, pokud je skupina tvořena pouze studenty vyšší odborné školy (Němec, 2002).

Domovy mládeže lze rozdělit na tři druhy: domov mládeže pro žáky z kmenové střední školy, domov mládeže při učňovských zařízeních, domov mládeže pro žáky navštěvující různé druhy středních škol a vyšší odborné školy (Hájek, 2003).

V prvním zmíněném typu zařízení mohou vychovatelé navazovat na obsah učiva a vzdělávací program dané střední školy. Vychovatel by měl mít nejen požadované znalosti, dovednosti a vlastnosti, které jsou zmíněné v následující podkapitole, ale rovněž by se měl zajímat o organizační strukturu a obsah vzdělávacího programu školy (Hájek, 2003).

V učňovském domově mládeže mají žáci trochu upravený režim, jelikož se jim po týdnu střídá výuka s praxemi. V týdnu, kdy žáci mají praxe, se nemusí tolik připravovat

na vyučování, tudíž mají více volnému času k využívání zájmových aktivit. V tomto týdenním období je důležité zvýšit nabídku zájmových činností pro žáky (Hájek, 2003).

V posledním zmíněném typu domova mládeže jsou skupiny většinou heterogenní, to znamená, že výchovné skupiny jsou věkově smíšené aj. Denní režim zde není jednotný a je upravený individuálně, jelikož každému jedinci může začínat a končit vyučování v jinou dobu. Výchovné působení vychovatele a pořádání zájmových činností pro žáky a studenty je rovněž jiné, různorodé a je organizované napříč všemi výchovnými skupinami (Hájek, 2003).

Domov mládeže nabízí pravidelnou, příležitostnou i spontánní **zájmovou činnost**. Veškeré zájmové činnosti jsou na bázi dobrovolnosti. Vychovatelé nabízejí činnosti, které jsou u žáků oblíbené a žádané. Snahou pedagogických pracovníků je zapojit co nejvíce žáků do co nejvíce zájmových činností. Žáky je důležité správně motivovat, nikoliv jim přikazovat. Ubytovaní žáci nabídky zájmových činností využívají dle svého pocitu a času, jelikož některé typy škol mohou být časově náročné na studium (Pávková, 2014).

Domov mládeže má za povinnost zajistit vhodné podmínky ke studiu, přípravě na vyučování a na učení. Domov mládeže má svůj režim, ve kterém stanovuje dobu ke studiu a učení. Vychovatel pravidelně sleduje ve své skupině výsledky žáků ve škole, pomáhá jim a motivuje je k co nejúspěšnějšímu studiu. Vychovatel je v kontaktu s učiteli a rodiči. Povinností vychovatele není žáky doučovat, avšak pomoci jim může (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

Žáci se v domově mládeže rovněž učí upevňovat správné sebeobslužné a hygienické návyky. Vychovatelé vedou žáky ke správnému dodržování hygieny např. pomocí bodového systému. Žáci rovněž upevňují své stravovací a stolovací návyky, které se snaží domov mládeže podporovat pomocí pestré a vyvážené stravy, čistého prostředí v jídelně atd. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

3.1.1 Materiální a prostorové vybavení domova mládeže

Domovy mládeže by měly být uzpůsobené tak, aby vyhovovaly a splňovaly dané požadavky. To, v jakém prostředí se žáci nachází, velmi úzce ovlivňuje jejich chování a spokojenost. Na duševní hygienu jsou kladeny zvýšené nároky. Prostory a vybavení prostorů by měly splňovat pedagogické, psychologické, hygienické a estetické požadavky (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

Materiální a prostorové vybavení domova mládeže by mělo být podnětově optimální. Není žádoucí prostředí podnětově přesycené ani chudé. Je důležité dbát na to,

aby se žáci v prostředí cítili bezpečně a příjemně a aby bylo uzpůsobeno takovému počtu žáků, pro který má prostor být. Je důležitá i barva nátěru na zdi, obrázky, celková velikost prostoru, vytápění, větrání či osvětlení. Žáci by měli mít možnost si svůj pokoj v rámci možností dovybavit sami. Je tím myšleno to, že si mohou přivést své doplňky, dát si svoje věci na nástěnku apod. Toto slouží k tomu, aby se žáci cítili v domově mládeže útulně, příjemně, aby byla respektována žákova intimita a potřebný klid, jelikož zde stráví část svého studentského života (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

Celkově je důležité, aby se domov mládeže nacházel na nějakém vyhovujícím místě – s dostatkem zeleně, na klidném a čistém místě. Rovněž se dbá na pravidelný a pečlivý úklid v domově mládeže, ale i kolem něj, a na dodržování čistoty. Všechny tyto zmíněné požadavky se mezi sebou navzájem prolínají a úzce spolu souvisí. Jsou-li dodrženy tyto požadavky a k tomu vhodné působení pedagogů a vychovatelů na žáky, je předpoklad k celkovému harmonickému rozvoji jedinců (Pávková, 2014).

Jedinci také musí dodržovat daná pravidla úklidu a jiných povinností. Mohou jim jít vzorem pedagogičtí pracovníci, kteří např. dodržují čisté pracovní místo, pečují o květiny a zeď, vystavují na nástěnku výrobky žáků. Žáci z toho mohou cítit dobře odvedenou práci a inspirovat se vychovateli. U žáků může dojít k formování jejich postojů vůči vztahu k materiálním hodnotám či vztahu k přírodě, což je žádoucí (Pávková, 2014).

V domovech mládeže má každý žák ve svém pokoji své lůžko, šatní skříň, studijní místo a úložné prostory nejen na lůžkoviny. V domovech mládeže mají žáci možnost využívat i různé společenské místnosti, studovny, posilovny, kuchyňky a místnosti pro realizování zájmových činností. Domov mládeže by měl poskytovat i nějaké venkovní prostory, na kterých se mohou nacházet různá sportovní hřiště či místa pro rekreaci žáků a studentů. Sportovní hřiště by měla mít speciálně upravený terén sloužící účelně k danému sportu (Pávková, 2014).

Povinnosti a práva ubytovaných žáků v domově mládeže

Vnitřní řád domova mládeže vymezuje povinnosti a práva ubytovaných žáků.

Mezi **povinnostmi** lze zařadit dodržování vnitřního řádu a pokynů všech pracovníků domova mládeže, nejen těch pedagogických. Další povinností je pravidelné a svědomité připravování na vyučování. Žáci musí dodržovat režim, pořádek na svém místě, ale i ve společných prostorách, nesmí ničit majetek domova mládeže, musí dodržovat pravidla bezpečnosti, používat pouze zrevidované elektrické spotřebiče, dodržovat slušné chování,

chodit přezutí, oblékat se čistě a přiměřeně, oznámit pracovníkům domova mládeže úraz, onemocnění či poškození věcí, musí přicházet z vycházek do domova mládeže včas, nebýt pod vlivem omamných látek aj. (Pávková, 1999).

Do **práv** ubytovaných žáků můžeme zahrnout: podílet se na organizaci života v domově mládeže, podílet se na volení žákovské samosprávy, požádat o udělení vycházky v jakýkoliv den v týdnu, odjíždět domů, popř. někam jinam, ale pouze s písemným souhlasem zákonných zástupců, požadovat výměnu ložního prádla, popř. jiné účelné vybavení, používat přidělený pokoj s příslušenstvím a používat zázemí a vybavení určené pro ubytované žáky (Pávková, 1999).

Ve vnitřním řádu lze najít i **denní režim**, který vymezuje základní režim dne, do něž lze zařadit např.: budíček, snídani, oběd, večeři, osobní hygienu a úklid pokojů, osobní volno, vycházky, studijní klid a večerku. Každý domov mládeže může mít jiný denní režim. Je to dáno typem školy, lokalitou, místními podmínkami, věkem aj. Žáci nad 18 let mohou mít jinou dobu vycházky než žáci v 15 letech. Pro správné dodržování vnitřního řádu jsou určené různé pochvaly, napomenutí, důtky, (podmíněné) vyloučení, pochvalné dopisy rodičům aj. (Pávková, 1999).

3.1.2 Pedagogická dokumentace domova mládeže

Činnost vychovatelů musí být doložitelná a prokazatelná, proto se tedy vede pravidelná pedagogická dokumentace. V dokumentaci lze najít veškeré informace o ubytovaných žácích. Tyto spisy obsahují odevzdanou a podepsanou přihlášku, základní informace o daném jedinci, kontaktní údaje zákonných zástupců. Rovněž zde najdeme záznamy o činnostech, které probíhají v domově mládeže. Jedná se o výchovně-vzdělávací činnosti. V těchto spisech najdeme seznamy žáků každé výchovné skupiny, měsíční plány, kontrolu klasifikace žáků. Vychovatelé mají povinnost taktéž zapisovat denní hlášení, která se zaznamenávají během služby, a to i v noci. Zde se zapisují stavy žáků přes den a v noci, počet nemocných, provozní závady, popř. nějaké mimořádné situace, které se během směny staly (Pávková, 1999).

Objevuje se zde i vnitřní řád domova mládeže, který je popsán v předešlé podkapitole. Nesmíme opomenout velice důležitou složku pedagogické dokumentace, bez které by se vychovatelé neobešli, a to rozvrh služeb vychovatelů. Pedagogická dokumentace také obsahuje zápisy z pravidelných pedagogických porad, personální dokumentaci, osobní spisy žáků, protokoly o kontrolách, o hospitacích, zápisy z žákovské

samosprávy, různé plány domova mládeže, hospodářskou evidenci, účetní evidenci a nesmíme zapomenout ani na knihu úrazů žáků a studentů (Heřmanová, Macek, 2009).

3.2 Pedagogický pracovník

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (Vápeník, 2009). Tento zákon se soustředí na předpoklad a podmínky výkonu činnosti pedagogických pracovníků, kteří mohou pracovat ve školských zařízeních a školách, a jsou rovněž zapsány v rejstříku školských zařízení a škol. Tento zákon stanovuje, kdo může být pedagogický pracovník, určuje předpoklady k výkonu pedagogického pracovníka, určuje a vymezuje kvalifikaci speciálních pedagogů, pedagogů volného času a asistentů pedagogů, vymezuje zásady přímé týdenní pedagogické a psychologické činnosti a také stanovuje kariérní systém a jeho pravidla (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

Z již výše zmíněného zákona o pedagogických pracovnících lze vyčíst, že pedagogický pracovník je osoba vykonávající přímou i nepřímou pedagogicko-psychologickou činnost, výchovnou, vyučovací, popř. speciálně-pedagogickou činnost. Mezi pedagogické pracovníky lze zařadit učitele všech stupňů, vedoucí pedagogické pracovníky, speciální pedagogy, pedagogy volného času, vychovatele, psychology, trenéry a asistenty pedagoga (Vápeník, 2009).

V oblasti mimo vyučování se uplatňují hlavně vychovatelé, trenéři a pedagogové volného času. Pedagogy volného času najdeme zejména ve střediscích volného času (dům dětí a mládeže a stanice zájmových činností). Vychovatelé pracují v zařízeních pro ústavní a ochrannou výchovu (dětský domov, dětský domov se školou, výchovný ústav, diagnostický ústav), pro zájmové vzdělávání (školní družina, školní klub), ve výchovných a ubytovacích zařízeních (domov mládeže, internát, škola v přírodě) (Pávková, 2014).

3.3 Osobnost vychovatele

V této diplomové práci se budeme zajímat zejména o vychovatele, jelikož jak bylo zmíněno výše, pracuje v domově mládeže. Charakteristické vlastnosti a požadavky na vychovatele lze rozdělit do pomyslných tří skupin: lidské vlastnosti pozitivní a žádoucí, vlastnosti důležité zejména pro pedagogické pracovníky a specifické požadavky pro vychovatele (Spousta 1997).

Vychovatel by měl mít určité charakterové vlastnosti a hodnoty, které přetrvávají po celý život a řídí se jimi hlavně při vykonávání dané profese. Mezi tyto vlastnosti lze zařadit schopnost umět se vcítit do druhého a umění Vychovatel by měl být bezesporu komunikativní, umět naslouchat, porozumět, měl by umět ovládat verbální i neverbální komunikaci. Měl by být přiměřeně dominantní a umět řídit a vést lidi (žáky, studenty, popř. vychovatele) vzhledem k vykonávané profesi. Jelikož vykonává práci s lidmi, měl by být odolný a umět zvládat náročné stresové situace, být nekonfliktní, ale zároveň umět podat i přijmout konstruktivní kritiku. Měl by být pozitivně laděný a mít pozitivní vztah k lidem a dětem. Tyto požadavky jsou velmi vysoké a ne všichni pedagogové je mají. K mnohým vlastnostem se vychovatel může dopracovat v průběhu života díky získané praxi, zkušenostem a nadhledu nad životem. Existují však i vrozené předpoklady, které dělají pedagoga pedagogem (Spousta 1997).

Mezi důležité vlastnosti pro výkon profese pedagoga volného času či vychovatele můžeme zařadit např. tvořivost a fantazii, aktivitu, iniciativu a průbojnost. Vychovatel by měl mít určitě i smysl pro humor, měl by být průbojný a umět vyjádřit svůj názor. Jelikož vychovatel vede i pohybové a taneční činnosti, měl by být fyzicky zdatný, sportovně založený a být v kondici. Vychovatel jde příkladem dětem, a proto by měl chodit vhodně, slušně a přiměřeně oblečený. Práce pedagoga volného času a vychovatele je různorodá a proměnlivá, a proto by se osoba měla umět přizpůsobovat a řešit nečekané situace (Spousta 1997).

Osobnost vychovatele můžeme rozdělit i podle osobnostních složek. Můžeme se setkat například se složkami temperamentovými, charakterovými a se schopnostmi.

Do **temperamentové** složky řadíme zdatnost, stabilitu, přizpůsobivost, smysl pro humor, rozvážnost, houževnatost, rozhodnost, vyrovnanost, psychickou i frustrační toleranci aj. (Spousta 1997).

Do **charakterových** vlastností pedagoga volného času či vychovatele lze zařadit družnost, dobrosrdečnost, pravdomluvnost, čestnost, cílevědomost, důslednost, zásadovost, spravedlnost, svědomitost, spolehlivost, ochotu ke změně, otevřenost, upřímnost, respekt k povinnostem a další (Spousta 1997).

Schopnosti lze rozdělit na emocionální, volní a intelektuální. Mezi **emocionální** schopnosti, které by měl vychovatel mít, patří sebeúcta, láska a úcta k člověku, ke kultuře, k umění, k vědě, ke svobodě, k hodnotám. Do **volních** schopností řadíme asertivitu, sebedůvěru, sebekázeň, touhu po sebevzdělávání a sebevýchově, kooperaci, sebekontrolu, realistické sebepojetí, jednání i postoje. Do **intelektuálních** schopností,

kteře jsou důležitě pro výkon profese vychovatele, jsou zahrnuty: koncentrace, paměť, žádoucí komunikace, formulace, strategie, improvizace, kreativita atd. (Spousta 1997).

Výchovné strategie a styly výchovy vychovatele

Smyslem výchovy je zejména harmonický rozvoj osobnosti, lze přímo mluvit o strategii rozvoje osobnosti. Ve většině pomáhajících profesí lze identifikovat tři základní obecné strategické koncepty, a to je: humanistické, experienciální a interakční, psychodynamický a psychoanalytický a kognitivně-behaviorální. Co se týče **humanistické, experienciální a interakční strategie**, tento přístup vychází z pozitivně vnímaného člověka a potencionálu. Tato strategie je blízká zážitkové pedagogice, kterou lze skvěle uplatňovat ve volnočasových a jiných organizacích (např. i v domovech mládeže). V této strategii je rovněž důležité budování důvěrného vztahu, bezpečná komunikace a spolupráce. **Psychodynamická a psychoanalytická strategie** vychází z interpersonálních poruch a jsou propojeny s nenaplněním a nespokojením základních psychických potřeb. Zde je zdůrazňováno zejména dětství, což může vést k následným poruchám osobnosti. Výchovní pracovníci (v případě této diplomové práce vychovatelé v domovech mládeže) jsou hlavními koordinátory, kteří vytváří bezpečné prostředí a mohou reflektovat potřeby jedinců, dokážou porozumět emocionálním „zraněním“ a měli by umět pochopit problém a dokázat, aby jedinci osobnostně rostli. Poslední zmíněnou strategií je **kognitivně-behaviorální strategie výchovy**. Tato strategie vychází z toho, že (skoro) každé chování je naučené. Soustředí se na vnější chování a projevy jedince a snaží se je pozměňovat pomocí odměn a trestů. Aby změna byla dlouhodobá, je důležité pochopení a přijetí argumentů (Škoviera, 2022).

Vychovatel by měl vědět, jakým vhodným výchovným stylem na žáky a studenty působit. Čeho by se měl rozhodně vyvarovat, je pasivní jednání, přílišný liberalismus, kdy vychovatel nemá u dětí autoritu a nic je nezajímá, nebo naopak nevolit na děti autoritativní, agresivní a direktivní působení. Toto působení u nich může vyvolat vynucenou autoritu, je na ně kladen nespočet nepřiměřených požadavků a děti se kvůli tomu zbytečně stresují a uzavřou do sebe. Vychovatel by měl na žáky a studenty působit adekvátně, a to např. brát v úvahu jejich názory, umět vyslechnout jejich názor a neshazovat ho, poskytovat oporu, porozumění, prostor pro nápady a přání. Brát žáky a studenty jako rovnocenné partnery, netrestat je za jejich názor. Tento styl výchovy lze nazvat demokratickým. Předpokládá upřímné jednání vychovatele k sobě i k ostatním

a vzájemný respekt a úctu. Vychovatelé by si měli umět osvojit asertivní jednání a jít příkladem nejen žákům a studentům (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

Škoviera (2022) ve svém díle uvádí tabulku s výčtem výchovných stylů vychovatelů. Objevuje se zde např. výchova přes úspěchy, hyperprotektivní výchova, liberální výchova, demokratická výchova, rigorózní neboli přísný autokratizmus, punitivní neboli trestající autokratizmus, příležitostný autokratizmus, zanedbávající výchova a zavrhuující výchova.

Velmi důležitou součástí výchovného působení na děti a mládež je stálost a důslednost výchovného chování vychovatele. Vychovatel by rozhodně neměl mít nepřátelský až hostilní postoj. Takový člověk by neměl pracovat s lidmi. V praxi lze vidět, že ani výchovné styly, které jsou zaměřené přátelsky a akceptovatelně, nejsou úplně vhodné. Výchovné styly vychovatelů v domově mládeže mohou být dost podobné jako výchovné styly rodičů. Oba vychovávající mají stejný záměr a cíl, ale každý to dělá trochu jiným způsobem. Rodiče se zaobírají více intimním prostorem výchovy, vychovatel má širší záběr, má určený nějaký plán výchovy a náplň práce. Je zcela jasné, že je jiné očekávání od rodičů a od vychovatele v domově mládeže. S nevyhovujícím a nekompetentním vychovatelem může domov mládeže rozvázat pracovní poměr, rodič zůstává stále rodičem (Škoviera, 2022).

Role vychovatele

Jak již bylo výše zmíněno, vychovatel musí splňovat mnoho důležitých a prospěšných pozitivních vlastností a dovedností a z toho i vyplývá, že zastává mnoho **rolí** ve své profesi. Uvádí se více než 10 rolí. Může se jednat například o roli diagnostik, stimulátor a animátor, satisfaktor, koordinátor a integrátor, organizátor a poradce, administrátor, dramaturg, reedukátor, konzultant a katalyzátor (Spousta, 1996).

V roli **diagnostika** pedagog volného času či vychovatel zkoumá potřeby a zájmy svých svěřenců a měl by znát, ovládat a umět používat diagnostické nástroje, které mu pomohou k vytvoření lepších podmínek a zjištění stavu žáků a studentů v domově mládeže (Spousta, 1996).

Vychovatel jako **stimulátor a animátor** podněcuje, motivuje, podporuje osvojování, stimuluje rozvoj vloh a schopností, podporuje zájem a touhu po vnitřním poznání, seberealizaci a vzdělávání žáků a studentů. Zároveň je důležité zmínit, že toto dělá na bázi dobrovolnosti a nikoho k ničemu nenutí, respektuje a toleruje potřeby a zájmy jedince (Spousta, 1996).

Díky roli **satisfaktora** vychovatel napomáhá jedincům prožít citové uspokojení a radost, která pochází ze zájmové činnosti, z úspěšně vyřešených potíží nebo např. z přijetí kolektivem a úspěšnou socializaci (Spousta, 1996).

Vychovatel jako **koordinátor a integrátor** je zodpovědný za fungování celé výchovně-vzdělávací činnosti ve volném čase. Také odpovídá za obsah, program a průběh zájmových a volnočasových aktivit žáků a studentů v domově mládeže (Spousta, 1996).

V roli **organizátora a poradce** se spoluúčastní organizování volnočasových a zájmových aktivit, vymýšlí program, dává náměty žákům a studentům. Může se např. jednat o aktivity přírodní, společenské, výtvarné, sportovní, hudební a mnoho dalších (Spousta, 1996).

Roli **administrátora** využívá např. při organizování svých akcí (besed, exkurzí, výstav) (Spousta, 1996).

Vychovatel jako **dramaturg** vystupuje ve všech fázích výchovně-vzdělávacího procesu. Vychovatel vymýšlí a sestavuje program, realizuje, aktivizuje, motivuje, vede, hodnotí a záměrně či nezáměrně vstupuje do dění, programu či činností. (Spousta, 1996)

Jelikož se vychovatel může setkávat i s jedinci, kteří porušují pravidla a mají výchovný problém, pochází z neúplných rodin aj., uplatňuje se i v roli **reedukátora**. Vychovatel má možnost ovlivnit chování žáka a studenta ve volném čase a nabídnout mu takové možnosti, které ho motivují ke změně chování (Spousta, 1996).

Vychovatel se uplatňuje také ve významné roli **konzultanta**, který poskytuje rady v různých oblastech. Může se jednat např. o tyto oblasti: jak smysluplně využívat volný čas, které zájmové činnosti navštěvovat, jak upevňovat a rozvíjet zdravé návyky – hygienické, sebeobslužné, pracovní, jak uskutečnit seberealizaci a změnu v chování, jak se socializovat a vycházet s vrstevníky či rodinou. Důležitou podmínkou je profesionalita a mlčenlivost vychovatele (Spousta, 1996).

V roli **katalyzátora** se pedagog volného času či vychovatel skrytě účastní volnočasových aktivit tím způsobem, že udává směr vývoje průběhu činností, optimalizuje a zefektivňuje vykonávanou činnost, což si účastníci ani neuvědomují (Spousta, 1996).

3.3.1 Profesionální příprava vychovatele a současné trendy

Vychovatelé a pedagogové volného času získávají odbornou kvalifikaci vysokoškolským, vyšším odborným či středoškolským studiem zaměřeným na

pedagogiku. Lze vystudovat i střední školu, vyšší odbornou či vysokou školu nepedagogického zaměření a požadované vzdělání si doplnit celoživotním vzděláváním. Co se týče středních škol, ty mohou připravovat vychovatele v těchto studijních oborech: předškolní a mimoškolní pedagogika, pedagogika volného času, pedagogické lyceum aj. Studium na celoživotním programu vzdělávání nabízí převážně vysoké školy a studium trvá okolo 3–4 semestrů, což jsou 2 roky studia. Uchazečům nabízí rozšíření vědomostí, ale i základní poznatky v oblasti vychovatelství a volného času. Velkým kladem je věk studujících, jelikož už mají za sebou střední školu a popř. i nějakou praxi a vědí, co chtějí a kam budou směřovat. Je zde kladem i motivace ke studiu. Jako zápor lze spatřovat délku trvání studia, jelikož se studuje kombinovaně či distančně a jedná se spíše o samostudium s následným ověřováním vědomostí, dovedností a kompetencí (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

Každý typ a forma studia má své klady, ale i zápory. Vychovatelská a učitelská profese se od sebe liší, zároveň je ale žádoucí zmínit, že obě jsou velice důležité a stejně významné, jelikož se navzájem ovlivňují (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

Současným trendem v oblasti přípravy budoucích pedagogů volného času a vychovatelů je hlavně snaha zkvalitnit přípravu a to tak, aby úroveň vzdělání odpovídala podmínkám výchovy ve volném čase. Psychická náročnost profese vede ke snaze kvalifikaci zvyšovat. Rovněž je žádoucí umožnit další vzdělávání nebo vysokoškolské vzdělávání alespoň těm pedagogům, kteří projevují zájem o zvýšení kvalifikace a rozšíření vědomostí. Díky tomuto je nutné rozšířit nabídku jiných forem studia než prezenčních, a to konkrétně distančních a kombinovaných forem (Pávková, 2014).

3.4 Vztahy v domově mládeže

I v domově mládeže je žádoucí navazovat a budovat pozitivní vztahy. Může se jednat o vztahy mezi vychovatelem a dítětem, vychovatelem a dalším vychovatelem, vychovatelem a skupinou, dítětem s dítětem, dítětem se skupinou, vychovatelem s rodiči a mnoho dalších. Vztahy se navzájem ovlivňují a díky těmto vztahům mohou pedagogové a vychovatelé předávat a osvojovat hodnoty a postoje žáků a studentů, proto je důležité vztahy tvořit a posilovat. Tyto vztahy lze souhrnně nazvat termínem sociální klima. Sociální klima tvoří trvalejší charakter postojů a právě již zmíněných vztahů ve výchovné skupině v domově mládeže. Je důležité si tento termín neplést se sociální atmosférou, která je založená na aktuální náladě ve skupině, popř. ve třídě. Vztahy můžeme budovat

a posilovat tím, že žákům a studentům dáváme důvěru, a prostřednictvím společné komunikace, což si níže rozebereme více dopodrobna (Pávková, 1999).

Zpočátku je důležité, aby pedagog či vychovatel uměl žáka či studenta v domově mládeže zaujmout. Pokud se tak stane, již vzniká nějaký vztah mezi vychovatelem a vychovávaným. Pokud chceme u žáka či studenta, aby si začal osvojovat nějaké hodnoty a postoje, musíme na něj výchovně působit, a to ne pouze slovy, ale činem – jít mu příkladem. Je zde podstatné zmínit, že pokud se skupina skládá z méně jedinců, je jednodušší vztahy navazovat spontánně. Čím je skupina větší, tím je to obtížnější (Pávková, 1999).

V domově mládeže vzniká řada dalších vztahů – vztahy mezi vrstevníky. Mladí lidé spolu rádi tráví čas, seskupují se, seznamují se aj. Existují ale i některé negativní jevy ve skupině, a to např. šikana. S tímto jevem se bohužel setkáváme dost často a je důležité dělat primární prevenci a osvětu ohledně tohoto tématu. Touto problematikou se u nás již dlouhodobě zabývá Kolář či Miovský, kteří napsali spoustu knih a publikací o tomto tématu. Vychovatel by měl žákům a studentům ukazovat, že konflikty se dají řešit bez hádek, vulgarity a jakéhokoli násilí. Aby byl vztah mezi pedagogem či vychovatelem a žákem a studentem funkční, je zapotřebí vymezit hranice mezi oběma stranami a následně je dodržovat a respektovat (Pávková, 1999).

4 Zhodnocení aktuálního stavu zkoumané problematiky

V této kapitole se zaměříme na zhodnocení aktuálního stavu nabídky zájmových činností v domovech mládeže.

Mnoho domovů mládeže je členem Asociace středoškolských klubů České republiky, o. s. Jde o nepolitický spolek pro mládež, který usiluje o rozvoj zájmových aktivit a odborných aktivit mládeže do věku 26 let. Zabývá se rovněž výchovou a vyhledáváním mladých talentů a umožňuje realizaci důležitých zájmových aktivit zejména na středních školách. Vznikají tzv. kluby sloužící k podpoře volnočasové a mimoškolní činnosti na střední škole, domově mládeže a jiných subjektech, které podporují žáky a studenty. V těchto klubech funguje takzvaná studentská samospráva. Díky tomuto členství mohou domovy mládeže získávat každoročně dotace na provoz zájmových kroužků a volnočasové aktivity (ASKCR, 2023).

Další organizací, která se zabývá domovy mládeže, je zapsaný spolek zvaný ADMIN. Jedná se o asociaci domovů mládeže a internátů České republiky, jejímž cílem je přispět k rozvoji úrovně výchovné a vzdělávací práce školských ubytovacích zařízení zejména v oblasti legislativní, metodické, organizační a odborné. V Pardubickém kraji jsou zapojeny tyto domovy mládeže: Střední průmyslová škola, Chrudim, Střední škola zemědělská a Vyšší odborná škola, Chrudim, Vyšší odborná škola pedagogická a Střední pedagogická škola, Litomyšl, Domov mládeže a školní jídelna, Pardubice, Rožkova, a poté např. domovy mládeže z Jevíčka, Chvaletic, Chocně, Poličky či Vysokého Mýta. ADMIN na svých webových stránkách nabízí různé vzdělávací akce pro vychovatele domovů mládeže. Může se jednat např. o pedagogickou diagnostiku v domovech mládeže, základy krizové intervence, jinakosti v dnešní době aj. (ADMIN, 2022).

Problematikou nabídky zájmových činností v domovech mládeže se zabývala Kašparová (2012) ve své práci *Volnočasové aktivity v domově mládeže*. Zkoumala domov mládeže v Kroměříži. Hlavním cílem práce bylo zjistit, kým jsou žáci ovlivňováni, jak tráví volný čas a které aktivity preferují a zda jim nabídka aktivit vyhovuje, či nikoliv. Kašparová zjistila, že žáci nejraději tráví volný čas na počítači a že se setkávají s přáteli. Mnoho zúčastněných tráví volný čas prací se zvířaty, což není nic neobvyklého, jelikož to byl domov mládeže pro žáky střední odborné školy veterinární.

Mačalová (2019) se ve své práci zaměřuje na domov mládeže ve Vizovicích a volnočasové aktivity ubytovaných žáků. Hlavním cílem práce bylo zjistit, jak ubytovaní žáci tráví v domově mládeže svůj volný čas. Data získávala pomocí dotazníků a po

dokončení dotazníkového šetření ještě provedla doplňující výzkum, konkrétně časový snímek dne. Mačálová (2019) zjistila, že nejčastější denní volnočasovou aktivitou je komunikace na sociálních sítích, a to až 89 %, poté brouzdání na internetu (64 %) a trávení času s kamarády (44 %). Poslední zmíněná položka je ale dle výsledků pro žáky i nejoblíbenější. Tato autorka se zabývala i tím, kolik času týdně tráví žáci zájmovými činnostmi v domově mládeže. Dospěla k zarážejícím výsledkům. Necelých 60 % respondentů se nezapojuje do zájmových činností v domově mládeže.

Juřicová (2014) se ve své práci zabývala nabídkou volnočasových aktivit v domově mládeže gymnázia a střední průmyslové školy elektroniky, informatiky a řemesel. Cílem práce bylo zjistit, co pro žáky znamená volný čas a kterými aktivitami a činnostmi by si jej přáli využít v domově mládeže. Také zjišťovala, jaké aktivity žáci ve svém volnu provozují nejčastěji. Juřicová (2014) toto zjišťovala pomocí analýzy dokumentu, dotazníkového šetření a rozhovoru. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 38 respondentů. Dotazníkovým šetřením zjistila, že žáci nejčastěji využívají tělocvičnu (63,15 %) a posilovnu (47,36 %). V menší míře se zde objevil i kulečník (13,15 %), tenisové kurty (28,94 %), fotbal (36,84 %), šipky (10,52 %). Šachy nezmínil ani jeden respondent. Dále se v jejím výzkumu objevila otázka na dobu, kterou respondenti stráví přípravou na vyučování. Nejčastější odpovědí bylo (15; tj. 39,47 % respondentů), že méně než 1 hodinu. Rovněž se ve výzkumném šetření objevila otázka na to, které volnočasové aktivity žákům chybí. Získala např. odpovědi: florbal, víc tělocvičny, žádné, nevím. Z těchto odpovědí vyplynulo, že žákům toho tolik v domově mládeže nechybí, až na možné rozšíření sportovní nabídky.

5 Výzkumné šetření

Výzkumné šetření navazuje na teoretickou část diplomové práce. Šetření je zaměřeno na analýzu nabídky zájmových činností ve vybraných domovech mládeže v Pardubickém kraji. Bylo osloveno celkem 9 domovů mládeže v Pardubickém kraji, z toho se 4 domovy mládeže zúčastnily výzkumného šetření. E-mailem či telefonicky byli osloveni hlavní vychovatelé domovů mládeže. Jedná se o domovy mládeže těchto škol: Vyšší odborná škola pedagogická a střední pedagogická škola Litomyšl, Střední škola technická a dopravní Gustava Habrmana Česká Třebová, Gymnázium a Letecká střední odborná škola Moravská Třebová a Střední průmyslová škola Chrudim.

Tato část diplomové práce obsahuje hlavní cíl a dílčí cíle, výzkumné otázky a hypotézy, což bude v rámci realizování výzkumného šetření ověřováno. Rovněž se tato kapitola zabývá výběrem vzorku výzkumného šetření, charakteristikou vybraných domovů mládeže, metodou výzkumného šetření a interpretací získaných dat a následnou diskuzí.

Cíle, otázky a hypotézy výzkumu

Hlavním výzkumným cílem je analyzovat nabídku zájmových činností ve vybraných domovech mládeže v Pardubickém kraji pro potenciální uchazeče hlásící se na vybraný domov mládeže.

Tento hlavní cíl bude naplněn na základě **dílčích cílů**.

- Zjistit nabídku zájmových činností ve vybraných domovech mládeže.
- Zjistit, jaká je účast žáků v zájmových činnostech v domovech mládeže.
- Zjistit, jak žáci nejčastěji tráví volný čas v domově mládeže.
- Zjistit, které volnočasové aktivity ubytovaným žákům v domově mládeže chybí.
- Zjistit, zda jsou s nabídkou zájmových činností v domově mládeže spokojeni více chlapci, nebo dívky.

Deskriptivní výzkumné otázky:

1. Jaká je nabídka zájmových činností ve vybraných domovech mládeže?
2. Jak často žáci navštěvují zájmové činnosti v domovech mládeže?
3. Jaký je důvod, proč žáci rádi či nerádi jezdí do domova mládeže?

4. Ovlivňuje žáky při výběru zájmové činnosti vychovatel, který danou zájmovou činnost vede?
5. Jaká je největší motivace při výběru zájmové činnosti žáků v domovech mládeže?
6. Kolik času žáci průměrně denně stráví přípravou na vyučování?
7. Kterou činností žáci nejčastěji tráví svůj volný čas?
8. Jaký je důvod, že žáci nenavštěvují žádné zájmové činnosti v domovech mládeže?
9. Která zájmová činnost žákům chybí v domově mládeže?

Relační výzkumné otázky:

1. Jaký je rozdíl v pravidelnosti navštěvování zájmových činností v domovech mládeže u žáků v prvním ročníku a u žáků v druhém a vyšším ročníku?
2. Jaký je rozdíl v četnosti navštěvování zájmových činností a odpočinku u chlapců a dívek?
3. Jaký je rozdíl ve spokojenosti s celkovou nabídkou zájmových činností v domovech mládeže mezi dotazovanými dívkami a chlapci?

Na základě relačních výzkumných otázek byly stanoveny **hypotézy:**

Věcná hypotéza 1: Žáci ve druhém a vyšším ročníku navštěvují zájmové činnosti v domově mládeže častěji než žáci v prvním ročníku.

Věcná hypotéza 2: Dívky tráví svůj volný čas v domově mládeže častěji zájmovými činnostmi než odpočinkem, zatímco chlapci tráví častěji svůj volný čas odpočinkem než zájmovými činnostmi.

Věcná hypotéza 3: Dívky jsou více spokojeny s nabízenými zájmovými činnostmi v domovech mládeže než chlapci.

5.1 Metoda výzkumného šetření

Pro účely této diplomové práce je použit kvantitativní výzkum, konkrétně dotazníkové šetření.

Kvantitativní výzkum je založen na sběru dat, které poté analyzujeme pomocí různých statistických metod. Směřuje k získání menšího množství informací od většího počtu respondentů. Tato metoda je výhodná v tom, že za krátký čas získáme velké

množství informací. Za nevýhodu lze považovat to, že odpovědi mohou být příliš obecné (Hendl, 2012). Náš výzkum probíhal v březnu a dubnu 2023. Dotazník je součástí přílohy diplomové práce.

Dotazníkové šetření můžeme chápat jako metodu, při které si klademe za cíl posbírat data od dané populace prostřednictvím nástroje – dotazníku (Hendl, 2012). Tento dotazník byl zaslán elektronicky po předchozí domluvě s hlavními vychovateli a řediteli středních škol a domovů mládeže v Pardubickém kraji. Vychovatelé následně dotazníky distribuovali mezi své žáky. Nikdo jiný neměl k dotazníkovému šetření přístup.

Velkou výhodou online dotazníku je, že data od respondentů jsou ihned ukládána a zálohována, tudíž odpadá potřeba pracného a zdlouhavého přepisu a potenciálně i chybného přepisu získaných dat. Rovněž musíme klást důraz na kvalitu získaných dat od respondentů. Je důležité, aby byl vzorek reprezentativní a odpovědi seriózní (Novotná, Špaček, Šťovíčková, 2019).

Dotazník byl vypracován prostřednictvím Google Formuláře v elektronické podobě, což umožňuje respondentům jednoduché a rychlé vyplnění dotazníků. U vyhodnocování získaných dat je využita statistická metoda chí-kvadrát. Při tvorbě grafů a tabulek byl využit program Microsoft Excel.

Dotazníkové šetření obsahuje 20 otázek. Otázky jsou přizpůsobeny věku respondentů. Dotazník je rozdělen na pomyslné části. V úvodu byli respondenti ujištěni o anonymitě a dobrovolnosti a seznámeni s tím, k čemu budou výsledky použity. Úvodní otázky jsou informativní, zjišťujeme pohlaví, věk a ročník studia. Další otázky se zaměřují na samotný domov mládeže, vychovatele a zájmové činnosti. Na konci dotazníku mají respondenti možnost odpovědět na otevřené otázky, kde mohou vyjádřit svoji spokojenost či nespokojenost a napsat, která zájmová činnost jim v domově mládeže chybí.

V dotazníku lze najít otevřené otázky, uzavřené otázky či polootevřené otázky. U uzavřených otázek respondenti vybírali pouze jednu z nabízených možností. U otevřených otázek se měl respondent možnost vyjádřit vlastními slovy k dané problematice. Otevřené otázky jsou pro výzkumníka o dost náročnější na zpracování, avšak máme možnost se od respondentů dozvědět jejich vlastní názory, myšlenky, postoje a nahlédnout tak na jejich myšlení a uvažování. Otevřené otázky nám také mohou posloužit jako doplňující prvky k uzavřeným otázkám. Poslední zmíněné otázky nazýváme polootevřené otázky. Setkáme se s výčtem nějakých nabídek odpovědí a k tomu je připojena např. varianta jiné, kde se respondenti mohou vyjádřit jinak, pokud

jim nestačí nabízené odpovědi. Tento postup je vhodný ve chvíli, kdy si nejsme jisti, zda jsme obsáhli všechny odpovědi na danou otázku. Toto dotazníkové šetření obsahuje i škálovací otázky, které nabízí sadu možností: „ano“, „spíše ano“, „spíše ne“, „ne“ (Novotná, Špaček, Šťovíčková, 2019).

5.2 Výzkumný soubor

Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, výzkumného šetření se zúčastnily tyto domovy mládeže: Vyšší odborná škola pedagogická a střední pedagogická škola Litomyšl, Střední škola technická a dopravní Gustava Habrmana Česká Třebová, Gymnázium a Letecká střední odborná škola Moravská Třebová a Střední průmyslová škola Chrudim.

Za výzkumný soubor lze tedy považovat žáky a studenty ubytované ve zmíněných domovech mládeže. V rámci výzkumu byl brán zřetel na to, aby konečný poměr dívek a chlapců byl podobný, což se nakonec povedlo. Cílem bylo, aby se z každého domova mládeže zapojilo alespoň 50 žáků. Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 216 respondentů.

6 Analýza výzkumného šetření

Tato kapitola je zaměřená na výsledky výzkumného šetření. Hlavní cíl, dílčí cíle a deskriptivní a relační výzkumné otázky jsou popsány v předchozí kapitole. Do výzkumného šetření se zapojilo celkem 216 žáků.

Byly zapojeny čtyři domovy mládeže z Pardubického kraje. Představa byla, že z každého domova mládeže se zúčastní 50 žáků. Tři ze čtyř domovů mládeže naplnily očekávání vyplněných dotazníků. Z domova mládeže Gymnázium a Letecká střední odborná škola v Moravské Třebové se zapojilo pouze 7 respondentů. Tyto odpovědi se do výzkumu zařazovat nebudou z důvodu nedostatečného počtu respondentů. Celkový počet respondentů je po vyřazení 7 dotazníků **209**.

Z domova mládeže Vyšší odborná škola pedagogická a střední pedagogická škola Litomyšl se zapojilo celkem **75** (35,9 %) respondentů. V domově mládeže Střední průmyslové školy v Chrudimi se zapojilo **55** (26,3 %) respondentů, v domově mládeže Střední školy technické a dopravní Gustava Habrmana v České Třebové se zapojilo **79** (37,8 %) respondentů.

Do výzkumného šetření se zapojilo 114 (54,5 %) mužů a 95 (45,5 %) žen, což považujeme za úspěšné, jelikož poměr mužů a žen je podobný. Nejvíce zastoupená věková kategorie je 16–17 let, což představuje 139 (66,5 %) respondentů. Pouze 21 (10 %) respondentů bylo 15letých a 49 (23,5 %) respondentům bylo 18 a více let.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo nejvíce respondentů – konkrétně 95 (45,5 %), kteří navštěvují první ročník. Dále pak 44 (21,1 %) respondentů navštěvujících druhý ročník, 53 (25,4 %) respondentů ve třetím ročníku a pouze 17 (8 %) respondentů ve čtvrtém ročníku. Do pátého ročníku (v případě nástavby) nechodí žádný respondent. Toto složení bylo očekávané, jelikož žáci navštěvující vyšší ročníky se obvykle ubytovávají i v jiných zařízeních, než jsou domovy mládeže (např. studentské byty).

Výsledky odpovědí výzkumného šetření jsou prezentovány dle deskriptivních a relačních otázek. Při vyhodnocování deskriptivních a relačních otázek jsou použity tabulky a koláčové grafy. U vyhodnocování jsou hodnoty vyjádřeny nejen číselně, ale i procentuálně pro lepší orientaci a představivost.

Deskriptivní výzkumná otázka č. 1

Jaká je nabídka zájmových činností ve vybraných domovech mládeže?

První otázka se zaměřuje na nabídku zájmových činností ve vybraných domovech mládeže. Respondenti mohli vybírat z více možností a doplnit i další aktivitou, která probíhá v jejich domově mládeže. Níže je sestavená tabulka, která je doplněna i zájmovými činnostmi, které respondenti uvedli do kolonky „jiné“.

Tabulka 1 – Nabízené zájmové činnosti

Nabízené zájmové činnosti	Vyšší odborná škola pedagogická a střední pedagogická škola Litomyšl	Střední průmyslová škola Chrudim	Střední škola technická a dopravní Gustava Habrmana Česká Třebová
Posilovna	✓	✓	✓
Stolní tenis	✓	✓	✓
Futsal	x	x	✓
Fotbal	x	x	✓
Florbal	x	x	✓
Badminton	✓	✓	✓
Basketbal	x	x	✓
Volejbal	✓	x	✓
Tenis	✓	✓	✓
Aerobik, zumba	✓	✓	x
Kondiční cvičení	✓	✓	✓
Posilování	✓	✓	✓
Hudební nástroj	✓	✓	✓
Zpěv	✓	✓	✓
Výtvarné aktivity	✓	✓	✓
Rukodělné aktivity	✓	✓	✓
Vaření, pečení	✓	✓	✓
Deskové hry	✓	✓	✓
Doučování	✓	✓	✓
Jazykový kroužek	✓	✓	✓
Kvízy	✓	✓	✓
Čtenářský kroužek	✓	✓	x
Přednášky	✓	✓	x
Krasopsaní	✓	✓	x
Dramatický kroužek	✓	✓	x

Kulečnick	×	✓	✓
Stolní fotbal	×	×	✓
Šipky	×	✓	✓
Železniční simulátor	×	×	✓

Zdroj: vlastní šetření

Z tabulky můžeme vyčíst, že domov mládeže v Litomyšli a v Chrudimi neprovozuje některé z míčových her (futsal, fotbal, florbal či basketbal). Domov mládeže v Litomyšli také nemá v nabídce kulečnick, stolní fotbal, šipky a železniční simulátor. Naopak tento domov mládeže může nabídnout bohatou nabídku cvičení (kondiční, zumba, aerobik, posilování), tvoření, výtvarný kroužek, dramatický kroužek, různé přednášky nebo krasopsaní. Domov mládeže v České Třebové nabízí jako jediný zájmovou činnost železniční simulátor, což vzhledem k umístění a zaměření školy je pro žáky velmi přínosné. Rovněž nabízí o mnoho více míčových her než domovy mládeže v Litomyšli a v Chrudimi. Co se týče nabídky hry na hudební nástroj, nejčastěji se objevovaly nástroje jako klavír, kytara, jednou byl zmíněný i trombon, a to konkrétně v domově mládeže v Chrudimi.

Deskriptivní výzkumná otázka č. 2

Jak často žáci navštěvují zájmové činnosti v domovech mládeže?

Níže se nachází tři tabulky pro každý domov mládeže zvlášť a jedna tabulka, která je souhrnná pro všechny tři domovy mládeže. V tabulkách můžeme vyčíst, jak často žáci navštěvují zájmové činnosti. Žáci měli možnost si vybrat pouze jednu z uvedených možností.

Tabulka 2 – Četnost navštěvování zájmových činností – Litomyšl

	Vyšší odborná škola pedagogická a střední pedagogická škola Litomyšl		
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
3–5× týdně	2	2,66 %	2
1–2× týdně	24	32,00 %	26
1× za 14 dní	26	34,66 %	52
1× za měsíc	11	14,66 %	63
Nepravidelně	3	4,00 %	66
Nenavštěvují	9	12,00 %	75
celkem	75	100 %	75

Zdroj: vlastní šetření

Nejčastěji žáci v domově mládeže v Litomyšli navštěvují zájmové činnosti 1× za 14 dní, tak odpovědělo 26 (34,66 %) respondentů. 24 (32 %) dotazovaných navštěvuje

zájmové činnosti 1–2× týdně. 9 (12 %) žáků odpovědělo, že zájmové činnosti nenavštěvují, z jakých důvodů konkrétně, je upřesněno v deskriptivní otázce č. 8.

Tabulka 3 – Četnost navštěvování zájmových činností – Chrudim

	Střední průmyslová škola Chrudim		
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
3–5× týdně	12	21,82 %	12
1–2× týdně	15	27,27 %	27
1× za 14 dní	4	7,27 %	31
1× za měsíc	11	20,00 %	42
Nepravidelně	1	1,82 %	43
Nenavštěvují	12	21,82 %	55
celkem	55	100 %	55

Zdroj: vlastní šetření

Více než čtvrtina žáků (15) v domově mládeže v Chrudimi navštěvuje zájmové činnosti 1–2× týdně. 12 žáků (21,82 %) navštěvuje zájmové činnosti dokonce 3–5× týdně. Stejný počet žáků (12) sdělilo, že nenavštěvují zájmové činnosti v domově mládeže. V deskriptivní otázce č. 8 jsou upřesněny důvody nenavštěvování.

Tabulka 4 – Četnost navštěvování zájmových činností – Česká Třebová

	Střední škola technická a dopravní Gustava Habrmána Česká Třebová		
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
3–5× týdně	7	8,86 %	7
1–2× týdně	32	40,51 %	39
1× za 14 dní	4	5,06 %	43
1× za měsíc	11	13,92 %	54
Nepravidelně	5	6,33 %	59
Nenavštěvují	20	25,32 %	79
celkem	79	100 %	79

Zdroj: vlastní šetření

Více než 40 % (32) žáků navštěvuje zájmové činnosti 1–2× týdně. Velkým překvapením pro nás je, že čtvrtina žáků (20) vůbec zájmové činnosti v domově mládeže v České Třebové nenavštěvuje. V deskriptivní otázce č. 8 jsou upřesněny důvody nenavštěvování.

Tabulka 5 – Četnost navštěvování zájmových činností – celkem

	Domovy mládeže – celkem		
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
3–5× týdně	21	10,05 %	21
1–2× týdně	71	33,97 %	92
1× za 14 dní	34	16,26 %	126
1× za měsíc	33	15,79 %	159
Nepravidelně	9	4,31 %	168
Nenavštěvuji	41	19,62 %	209
celkem	209	100 %	209

Zdroj: vlastní šetření

Z tabulky můžeme vyčíst, že nejčastěji žáci navštěvují zájmové činnosti 1–2× týdně, konkrétně 71 (33,97 %) respondentů takto odpovědělo. Necelých 20 % (41) respondentů nenavštěvuje zájmové činnosti. 9 (4,31 %) respondentů odpovědělo, že navštěvuje zájmové činnosti nepravidelně. Můžeme tedy říct, že 159 ubytovaných žáků v domovech mládeže navštěvuje alespoň 1× za měsíc zájmové činnosti, což je žádoucí.

Když porovnáme všechny tři domovy mládeže, nejvíce respondentů nenavštěvuje zájmové činnosti v domove mládeže v České Třebové (25,32 %). Naopak ale zase nejvíce respondentů (33,97 %) v domove mládeže v České Třebové navštěvuje zájmové činnosti 1–2× týdně.

Deskriptivní výzkumná otázka č. 3

Jaký je důvod, proč žáci rádi či neradi jezdí do domova mládeže?

Tato tabulka se skládá ze tří menších tabulek, které jsou opět rozděleny pro každý domov mládeže zvlášť. Následuje graf, který nám předkládá data za všechny zúčastněné domovy mládeže.

Tabulka 6 – Jezdí žáci rádi do domova mládeže?

Vyšší odborná škola pedagogická a střední pedagogická škola Litomyšl		
	absolutní četnost	relativní četnost
Ano	45	60,00 %
Ne	30	40,00 %
celkem	75	100 %
Střední průmyslová škola Chrudim		
	absolutní četnost	relativní četnost
Ano	46	83,64 %
Ne	9	16,36 %
celkem	55	100 %
Střední škola technická a dopravní Gustava Habrmana Česká Třebová		
	absolutní četnost	relativní četnost
Ano	58	73,42 %
Ne	21	26,58 %
celkem	79	100 %
Domovy mládeže – celkem		
	absolutní četnost	relativní četnost
Ano	149	71,29 %
Ne	60	28,71 %
celkem	209	100 %

Zdroj: vlastní šetření

Z tabulky lze vyčíst, že nejraději jezdí žáci do domova mládeže v České Třebové, a to konkrétně 46 (83,64 %) respondentů. Do domova mládeže v Litomyšli jezdí rádo 60 % (45) respondentů a nerado 40 % (30) respondentů. U všech tří domovů mládeže ale převažuje odpověď „ano“, což je příjemné zjištění. Zde jsou vypsány důvody toho, proč žáci jezdí či naopak nejedí rádi do domova mládeže. V závorkách jsou uvedeny četnosti daných odpovědí respondentů.

Jezdím rád/a:

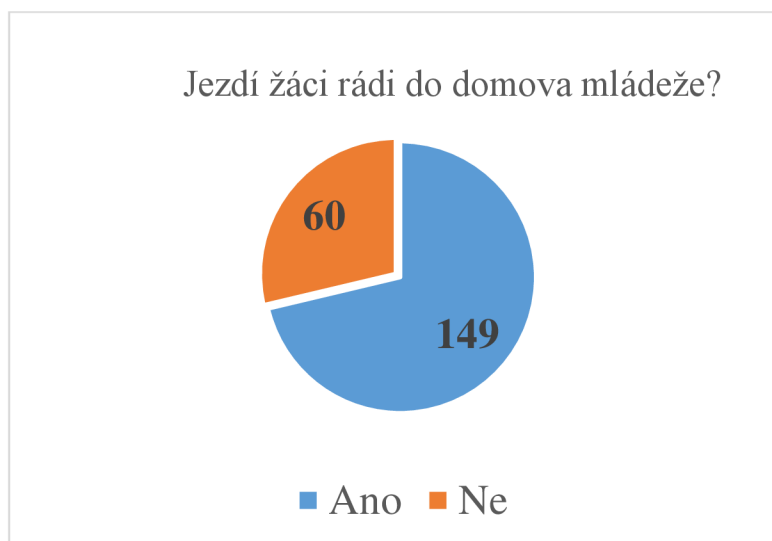
- Přátelé, třída (19),
- Klid od všech, klid na učení, větší soukromí (11),
- Více volnosti, možnost být sám, osamostatnění (4),

- Mám rád cestování vlakem (3),
- Zájmová činnost (2),
- Posilovna (2),
- Nemusím vstávat brzy (2),
- Člověk se tady cítí „líp“ než doma (2),
- Nemusím každý den dojíždět, nemusím vstávat brzy (2),
- Kamarádi a vychovatelé (2),
- Nevím (2),
- No jak kdy, někdy jo, někdy ne (1),
- Nemusím se hádat s rodiči (1),
- Dobrá wifi (1),
- Čas na poznání nových míst, která bych ve svém bydlišti nenavštívil (1),
- Jsem mezi lidmi, které zajímá to, co mě, železnice (1).

Jezdím nerad/a:

- Doma je lépe, pohodlí domova (6),
- Žádné soukromí, ztráta soukromí (3),
- Kvůli lidem, spolubydlícím (2),
- Nemohu být se svými kamarády (1),
- Dlouhé cestování (1),
- Ztráta svobody (1),
- Protože je ve městě, které se mi nelíbí (1),
- Po těch letech už mám doma v Olomouci tolik jiných povinností, že mě intr spíše brzdí, než posouvá (1),
- Protože jednak to bere čas a jednak mám přátele a rodinu prostě doma a takhle se jich vzdávám. Svůj život mám v Brně a jezdím daleko od něj... Rozhodně jsem radši doma než na intru (1).

Graf 1 – Jezdí žáci rádi do domova mládeže?

Zdroj: vlastní šetření

Z celkového hodnocení, zda žáci jezdí rádi či neradi do domova mládeže, nám vyšlo to, že skoro třičtvrtě dotazovaných (71,29 %) domov mládeže navštěvuje rádo a 60 (28,71 %) nerado. Vzhledem k výsledkům výzkumného šetření lze říci, že je zde stále prostor pro zlepšení.

Deskriptivní výzkumná otázka č. 4

Ovlivňuje žáky při výběru zájmové činnosti vychovatel, který danou zájmovou činnost vede?

Níže jsou opět čtyři tabulky, které znázorňují, zda žáky ovlivní při výběru vychovatel, který zájmovou činnost vede. Tato otázka byla uzavřená, žáci neměli možnost se slovně vyjádřit.

Tabulka 7 – Ovlivnění vychovatelem při výběru zájmové činnosti – Litomyšl

Vyšší odborná škola pedagogická a střední pedagogická škola Litomyšl			
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
Ano	18	24,00 %	18
Spíše ano	28	37,33 %	46
Spíše ne	17	22,67 %	63
Ne	12	16,00 %	75
celkem	75	100 %	75

Zdroj: vlastní šetření

Odpovědi „ano“, „spíše ne“ a „ne“ na tuto otázku jsou celkem vyrovnané, konkrétně 16–24 %. Nejvíce žáků (28) odpovědělo, že vychovatel, který danou zájmovou činnost vede, je spíše ovlivní.

Tabulka 8 – Ovlivnění vychovatelem při výběru zájmové činnosti – Chrudim

Střední průmyslová škola Chrudim			
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
Ano	22	40,00 %	22
Spíše ano	9	16,36 %	31
Spíše ne	8	14,55 %	39
Ne	16	29,09 %	55
celkem	55	100 %	55

Zdroj: vlastní šetření

U domova mládeže v Chrudimi nejvíce dominuje odpověď „ano“ s 22 (40 %) respondenty a poté odpověď „ne“ s 16 (29,09 %) respondenty.

Tabulka 9 – Ovlivnění vychovatelem při výběru zájm. činnosti – Č. Třebová

Střední škola technická a dopravní Gustava Habrmana Česká Třebová			
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
Ano	11	13,92 %	11
Spíše ano	31	39,24 %	42
Spíše ne	17	21,52 %	59
Ne	20	25,32 %	79
celkem	79	100 %	79

Zdroj: vlastní šetření

V domově mládeže v České Třebové jsou výsledky opět dost podobné. Nejvíce ale dominovala odpověď „spíše ano“ (39,24 %), tedy žáci jsou ovlivněni tím, kdo danou zájmovou činnost vede.

Tabulka 10 – Ovlivnění vychovatelem při výběru zájmové činnosti – celkem

	Domovy mládeže - celkem		
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
Ano	51	24,40 %	51
Spíše ano	68	32,53 %	119
Spíše ne	42	20,10 %	161
Ne	48	22,97 %	209
celkem	209	100 %	209

Zdroj: vlastní šetření

Z tabulky můžeme vyčíst dost podobná čísla. Nejvíce zde ale převažuje odpověď „spíše ano“, což představuje až 32,53 % (68) odpovědí. Odpovědi jsou velice vyrovnané, tudíž můžeme shrnout, že záleží na každém žákovi, zda ho zájmová činnost, kterou vede daný vychovatel, ovlivní, či nikoliv.

Deskriptivní výzkumná otázka č. 5

Jaká je největší motivace při výběru zájmové činnosti žáků v domovech mládeže?

Žáci zde měli možnost odpovídat na otázku, jaká je největší motivace při výběru zájmové činnosti v domově mládeže. Tato otázka byla polootevřená, tudíž žáci mohli doplnit i něco jiného kromě nabízených odpovědí, nikdo tuto možnost však nevyužil. Rovněž u této otázky mohli zaškrtnout více odpovědí než jednu. Zde máme vyobrazenou pouze tabulku s celkovými výsledky.

Tabulka 11 – Motivace k zájmové činnosti

	Domovy mládeže – celkem	
	absolutní četnost	relativní četnost
přátelé	116	24,68 %
zahnání nudy	87	18,50 %
zlepšení se v dané činnosti	78	16,60 %
chut' zkusit něco nového	53	11,28 %
radost z aktivity	100	21,28 %
seznámení se s novými lidmi	36	7,66 %
celkem	470	100 %

Zdroj: vlastní šetření

Největší motivací pro žáky jsou přátelé (24,68 %). Poté následuje odpověď radost z aktivity, což vybralo 100 (21,28 %) respondentů. Třetí největší motivací pro žáky je zahnání nudy, takto odpovědělo 87 (18,50 %) respondentů. Nuda s volným časem úzce souvisí a je důležité žákům umět nabídnout pestrou nabídku zájmových činností, ve které se může každý z žáků nějakým způsobem realizovat. Díky zahnání nudy se nebude tolik vyskytovat rizikové chování v domově mládeže i mimo něj. Nejméně motivující je pro žáky seznámení se s novými lidmi, to vybralo jen 36 (7,66 %) respondentů.

Deskriptivní výzkumná otázka č. 6

Kolik času žáci průměrně denně stráví přípravou na vyučování?

U této otázky žáci odpovídali, kolik času jim zabere příprava na vyučování. Tato otázka je zde z toho důvodu, že i díky tomu, kolik času jim zabere příprava na vyučování, se dá nahlížet na to, jak často navštěvují zájmové činnosti. Můžeme zde zase vidět tři tabulky, které se týkají každého domova mládeže zvlášť, a na konci je tabulka shrnující celková data. Otázka je polootevřená, žáci měli možnost ji doplnit.

Tabulka 12 – Průměrný čas strávený přípravou na vyučování – Litomyšl

	Vyšší odborná škola pedagogická a střední pedagogická škola Litomyšl		
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
méně než 1 hodinu	24	32,00 %	24
1–2 hodiny	30	40,00 %	54
2 hodiny a více	11	14,67 %	65
záleží na aktuálním rozvrhu	8	10,67 %	73
nepřipravuji se	2	2,66 %	75
celkem	75	100 %	75

Zdroj: vlastní šetření

Žáci ubytovaní v domově mládeže v Litomyšli stráví přípravou na vyučování nejčastěji 1–2 hod (40 %), popř. méně než 1 hodinu (32 %). Pouze 2 (2,66 %) respondenti se nepřipravují a 8 (10,67 %) respondentů odpovědělo, že záleží na aktuálním rozvrhu.

Tabulka 13 – Průměrný čas strávený přípravou na vyučování – Chrudim

	Střední průmyslová škola Chrudim		
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
méně než 1 hodinu	20	36,36 %	20
1–2 hodiny	10	18,18 %	30
2 hodiny a více	6	10,92 %	36
záleží na aktuálním rozvrhu	3	5,45 %	39
nepřipravuji se	16	29,09 %	55
celkem	55	100 %	55

Zdroj: vlastní šetření

V domově mládeže v Chrudimi se žáci nejčastěji připravují méně než hodinu, konkrétně 20 (36,36 %) respondentů. Překvapením pro nás je, že až 16 (29,09 %) respondentů se na výuku nepřipravuje vůbec. Díky tomu mají žáci mnoho volného času, který mohou naplnit zajímavými zájmovými činnostmi.

Tabulka 14 – Průměrný čas strávený přípravou na vyučování – Česká Třebová

	Střední škola technická a dopravní Gustava Habrmana Česká Třebová		
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
méně než 1 hodinu	28	35,44 %	28
1–2 hodiny	32	40,51 %	60
2 hodiny a více	7	8,86 %	67
záleží na aktuálním rozvrhu	1	1,27 %	68
nepřipravuji se	11	13,92 %	79
celkem	79	100 %	79

Zdroj: vlastní šetření

I v domově mládeže v České Třebové dopadly výsledky výzkumu obdobně. Nejvíce žáků tráví přípravou na vyučování 1–2 hodiny, což je 32 (40,51 %) respondentů. Více než čtvrtina respondentů (35,44 %) tráví přípravou na vyučování méně než 1 hodinu.

Tabulka 15 – Průměrný čas strávený přípravou na vyučování – celkem

	Domovy mládeže – celkem		
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
méně než 1 hodinu	72	34,46 %	72
1–2 hodiny	72	34,46 %	144
2 hodiny a více	24	11,48 %	166
záleží na aktuálním rozvrhu	12	5,74 %	178
nepřipravuji se	29	13,86 %	209
celkem	209	100 %	209

Zdroj: vlastní šetření

Nejvíce respondentů tráví čas přípravou na vyučování v rozmezí méně než hodinu (72 respondentů – 34,46%) a 1–2 hodiny (72 respondentů – 34,46%). Příprava na vyučování je jedna z důležitých činností nejen v domově mládeže, také nám zde ale vyplývá, že žáci díky tomu mají čas i na zájmové činnosti pořádané domovem mládeže. Domov mládeže také může zahrnout společnou přípravu na vyučování či nějakou zábavnou formou zájmového kroužku žáky připravovat na výuku, popř. opakovat probranou učební látku nebo si něco vyzkoušet v praxi.

Deskriptivní výzkumná otázka č. 7

Kterou činností žáci nejčastěji tráví svůj volný čas?

Deskriptivní otázka č. 7 se zaměřuje na to, kterou činností žáci tráví nejčastěji svůj volný čas. Respondenti mohli vybírat z více možností a doplnit i jinou aktivitou. Níže jsou sestavené čtyři tabulky. Poslední tabulka vyobrazuje celkové shrnutí všech tří domovů mládeže.

Tabulka 16 – Kterou činností nejčastěji žáci tráví volný čas – Litomyšl

Vyšší odborná škola pedagogická a střední pedagogická škola Litomyšl			
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
odpočinkem	17	22,67 %	17
zájmovými činnostmi	14	18,67 %	31
poslech muziky, TV, soc. sítě	19	25,33 %	50
čtení, vzdělávání se	13	17,33 %	63
venku mimo domov mládeže	6	8,00 %	69
jiné	6	8,00 %	75
celkem	75	100 %	75

Zdroj: vlastní šetření

Nejčastější odpovědí je poslech muziky, TV, soc. sítě, což zaškrtnlo více než 25 % (19) dotazovaných žáků. 17 (22,67 %) respondentů uvedlo odpočinek, 14 (18,67 %) uvedlo zájmové činnosti a 13 (17,33 %) uvedlo čtení, vzdělávání se. 6 (8 %) respondentů uvedlo jiné:

- jakkoliv s mými spolubydlicími, děláni kravin, hudbou,
- chodíme často na zájmové činnosti, ale občas si ráda lehnu,
- od všeho trochu podle nálady a energie,
- sport, filmy, odpočinek,
- koukání na sociální sítě, často si čtu a chodím ven,
- tak různě, asi vším výše uvedeným.

Tabulka 17 – Kterou činností nejčastěji žáci tráví volný čas – Chrudim

Střední průmyslová škola Chrudim			
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
odpočinkem	14	25,45 %	14
zájmovými činnostmi	8	14,55 %	22
poslech muziky, TV, soc. sítě	21	38,18 %	43
čtení, vzdělávání se	1	1,81 %	44
venku mimo domov mládeže	5	9,10 %	49
jiné	6	10,91 %	55
celkem	55	100 %	55

Zdroj: vlastní šetření

21 (38,18 %) respondentů tráví nejčastěji volný čas poslechem muziky, TV, soc. sítěmi. 14 (25,45 %) respondentů v domově mládeže v Chrudimi tráví volný čas odpočinkem, 8 (14,55 %) respondentů zájmovými činnostmi, 5 (9,10 %) respondentů venku mimo domov mládeže a pouhý jeden (1,81 %) respondent uvedl položku čtení a vzdělávání se. 6 (10,91 %) respondentů uvedlo jiné:

- s kamarády,
- videohry,
- programování,
- jsem ve studovně s kamarády,
- posilovna,
- od všeho trochu.

Tabulka 18 – Kterou činností nejčastěji žáci tráví volný čas – Česká Třebová

Střední škola technická a dopravní Gustava Habrmána Česká Třebová			
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
odpočinkem	17	21,52 %	17
zájmovými činnostmi	18	22,78 %	35
poslech muziky, TV, soc. sítě	27	34,18 %	62
čtení, vzdělávání se	1	1,27 %	63
venku mimo domov mládeže	9	11,39 %	72
jiné	7	8,86 %	79
celkem	79	100 %	79

Zdroj: vlastní šetření

27 (34,18 %) respondentů uvedlo, že tráví nejčastěji volný čas poslechem muziky, TV a soc. sítěmi. Až 18 (22,78 %) respondentů tráví nejčastěji volný čas zájmovými činnostmi. 7 (8,86 %) respondentů uvedlo jiné:

- od všeho trochu a střídá se to,
- posilovna (2×),
- chodím na Habrmanku na kolejiště, večer florbal, čtu si anebo odpočívám u mobilu,
- vedením drážního vozidla,
- někdy chodím ven, někdy odpočívám, někdy hraju hry a někdy jen lenoším,
- účastním se oprav historických kolejových vozidel v depu ČD a. s.

Tabulka 19 – Kterou činností nejčastěji žáci tráví volný čas – celkem

	Domovy mládeže – celkem		
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
odpočinkem	48	22,97 %	48
zájmovými činnostmi	40	19,14 %	88
poslech muziky, TV, soc. sítě	67	32,06 %	155
čtení, vzdělávání se	15	7,17 %	170
venku mimo domov mládeže	20	9,57 %	190
jiné	19	9,09 %	209
celkem	209	100 %	209

Zdroj: vlastní šetření

U všech tří domovů mládeže byla nejčastější odpovědí trávení volného času poslech muziky, sledování televize, sociální sítě, a to konkrétně 67 respondentů. 48 respondentů uvedlo odpočinek a skoro pětina (19,14 %) respondentů uvedla, že nejčastěji tráví svůj volný čas zájmovými činnostmi, což je skvělý výsledek, ale bylo by lepší, kdyby převažoval nad poslechem muziky, sledováním televize a sociálními sítěmi.

Deskriptivní výzkumná otázka č. 8

Jaký je důvod, že žáci nenavštěvují žádné zájmové činnosti v domovech mládeže?

Tato deskriptivní otázka se zaměřuje na to, z jakého důvodu žáci nenavštěvují žádné zájmové činnosti. Respondenti měli možnost vybírat z více možností a doplnit je o další jiný důvod. Níže jsou opět sestavené čtyři tabulky. Ta poslední nám ukazuje celkové shrnutí všech tří domovů mládeže.

Tabulka 20 – Důvod nenavštěvování žádné zájmové činnosti – Litomyšl

	Vyšší odborná škola pedagogická a střední pedagogická škola Litomyšl		
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
málo času	4	44,44 %	4
nabízené zájmové činnosti mě nezaujaly	2	22,22 %	6
navštěvuji jiné, které nenabízí domov mládeže	3	33,33 %	8
finance	0	0,00 %	8
jiné	0	0,00 %	9
celkem	9	100 %	9

Zdroj: vlastní šetření

4 (44,44 %) respondenti odpověděli, že důvodem nenavštěvování zájmových činností v domově mládeže je málo času, 3 (33,33 %) respondenti uvedli, že je nabízené zájmové činnosti nezaujaly, a 2 (22,22 %) respondenti uvedli, že navštěvuji jiný kroužek, který domov mládeže nenabízí.

Tabulka 21 – Důvod nenavštěvování žádné zájmové činnosti – Chrudim

	Střední průmyslová škola Chrudim		
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
málo času	3	25,00 %	3
nabízené zájmové činnosti mě nezaujaly	1	8,33 %	4
navštěvuji jiné, které nenabízí domov mládeže	3	25,00 %	7
finance	0	0,00 %	7
jiné	5	41,67 %	12
celkem	12	100 %	12

Zdroj: vlastní šetření

3 (25 %) respondenti uvedli důvod, že navštěvuji jiné, které nenabízí domov mládeže, rovněž 3 (25 %) respondenti tvrdí, že nenavštěvuji zájmové činnosti z důvodu nedostatku času. 1 (8,33 %) respondent uvedl, že ho nabízené zájmové činnosti nezaujaly. Nikdo neodpověděl, že nenavštěvuje zájmové činnosti z důvodu financí. Nejvíce odpovědí bylo 5 (41,67 %), což představuje odpověď jiné.

- Nemám zájem o zájmové činnosti (3),
- hraji videohry,

- učím se.

Tabulka 22 – Důvod nenavštěvování žádné zájmové činnosti – Česká Třebová

	Střední škola technická a dopravní Gustava Habrmana Česká Třebová		
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
málo času	2	10,00 %	2
nabízené zájmové činnosti mě nezaujaly	13	65,00 %	15
navštěvuji jiné, které nenabízí domov mládeže	1	5,00 %	16
finance	0	0,00 %	16
jiné	4	20,00 %	20
celkem	20	100 %	20

Zdroj: vlastní šetření

13 (65 %) respondentů uvedlo, že nabízené zájmové činnosti žáky nezaujaly. 2 (10 %) respondenti uvedli důvod málo času. 1 (5 %) respondent uvedl, že navštěvuje jiné, které nenabízí domov mládeže. 4 (20 %) respondenti zvolili odpověď jiné:

- Jsem líný,
- nemám rád větší skupiny lidí,
- mnohem raději trávím čas učením,
- ještě jsem nezačal.

Tabulka 23 – Důvod nenavštěvování žádné zájmové činnosti – celkem

	Domovy mládeže – celkem		
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
málo času	9	21,95 %	9
nabízené zájmové činnosti mě nezaujaly	16	39,02 %	25
navštěvuji jiné, které nenabízí domov mládeže	7	17,07 %	32
finance	0	0,00 %	32
jiné	9	21,95 %	41
celkem	41	100 %	41

Zdroj: vlastní šetření

Zde můžeme vidět, že nejčastější odpovědí respondentů je odpověď nabízené zájmové činnosti mě nezaujaly (16), z toho nejvíce odpovědí bylo v domově mládeže v České Třebové. V dnešní době, kdy všeho máme dostatek a vše je zrychlené, je těžké

umět někoho zaujmout. Domovy mládeže mají dle našeho názoru pestrou nabídku zájmových činností, avšak ne všem žákům vyhovují, proto je důležité komunikovat o těchto potřebách mezi sebou.

Deskriptivní výzkumná otázka č. 9

Která zájmová činnost žákům chybí v domově mládeže?

Tato otázka pro žáky nebyla povinná, celkem 38 žáků na tuto otázku ale odpovědělo. U této otázky můžeme vidět tři tabulky, kde jsou znázorněny aktivity, které žákům v domově mládeže chybí. Tato otázka byla otevřená, žáci měli možnost se vyjádřit jakkoliv.

Tabulka 24 – Která zájm. činnost žákům chybí v domově mládeže – Litomyšl

	Vyšší odborná škola pedagogická a střední pedagogická škola Litomyšl		
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
tanec	7	33,33 %	7
hudební	5	23,81 %	12
náročnější cvičení	2	9,52 %	14
výlety	2	9,52 %	16
více vaření	1	4,76 %	17
bojové sporty	1	4,76 %	18
rukodělné aktivity	2	9,52 %	20
japanologie	1	4,76 %	21
celkem	21	100 %	21

Zdroj: vlastní šetření

7 žáků by si přálo přidat tanec, popř. více tance do nabídky zájmových činností. 5 žáků by přidalo nějaký další hudební kroužek, který ale bohužel více nspecifikovali. 2 žáci si přejí náročnější cvičení, což lze určitě vykomunikovat s vychovatelkami, 2 žáci uvedli výlety, 2 žáci uvedli jiné rukodělné aktivity. 1 respondent uvedl více vaření, 1 uvedl bojové sporty, což je zajímavé, protože tuto zájmovou činnost uvedl i respondent v České Třebové. Poslední žák uvedl japanologii, i když napsal, že chápe, proč v domově mládeže tato zájmová činnost není.

Tabulka 25 – Která zájm. činnost žákům chybí v domově mládeže – Chrudim

	Střední průmyslová škola Chrudim		
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
více florbalu	3	37,50 %	3
dámský klub	1	12,50 %	4
běhání	1	12,50 %	5
užívání návykových látek	1	12,50 %	6
tvůrčí psaní	1	12,50 %	7
grilování	1	12,50 %	8
celkem	8	100 %	8

Zdroj: vlastní šetření

3 žáci by si přáli více sportovního kroužku – florbalu, 1 uvedl dámský klub a jeden uvedl užívání návykových látek. 1 respondent uvedl, že mu v domově mládeže chybí zájmová činnost běhání, přičemž tuto činnost lze určitě přidat do nabídky, jelikož není potřeba žádné specifické vybavení ani není nutná volná místnost. 1 respondent uvedl grilování, což je velice zajímavý nápad, který by mohl přispět ke stmelení výchovné skupiny v domově mládeže a navázání hlubších a trvalejších vztahů s kmenovým vychovatelem. Poslední respondent uvedl tvůrčí psaní.

Tabulka 26 – Která zájm. činnost žákům chybí v domově mládeže – Č. Třebová

	Střední škola technická a dopravní Gustava Habrmana Česká Třebová		
	absolutní četnost	relativní četnost	kumulativní četnost
e-sport	1	11,11 %	1
finanční gramotnost	1	11,11 %	2
hra na hudební nástroje	1	11,11 %	3
cizí jazyky	1	11,11 %	4
větší posilovna	1	11,11 %	5
turistika	2	22,22 %	7
rugby	1	11,11 %	8
bojové sporty	1	11,11 %	9
celkem	9	100 %	9

Zdroj: vlastní šetření

V domově mládeže v České Třebové 1 žák odpověděl, jak jsme již zmínili výše, že mu chybí zájmová činnost bojové sporty. 2 respondenti uvedli turistiku, což je zase nenáročná (na pomůcky a místnost) zájmová činnost, díky které žáci mohou utužovat vztah k přírodě, svoji kondičku a vztah ke spolužákům, se kterými by danou zájmovou

činnost vykonávali. Další respondent uvedl e-sport, jiný zase cizí jazyky (nespecifikoval ale které). Jeden respondent by si přál větší posilovnu, jeden respondent uvedl hru na hudební nástroj, ale nespecifikoval na který. Poslední respondent uvedl finanční gramotnost, což je velice důležité téma dnešní doby.

Na začátku kapitoly 5 jsou s výzkumnými otázkami formulovány i relační otázky. Tyto otázky zkoumají 2 proměnné a vztahové problémy mezi nimi. Ke každé relační otázce je definovaná věcná hypotéza, statistická alternativní hypotéza (H_A) a statistická nulová hypotéza (H_0). V případě, že by se statistická nulová hypotéza nepotvrdila, přijímáme statistickou alternativní hypotézu a naopak. K ověřování hypotéz byla zvolena statistická metoda, která se nazývá chí-kvadrát. Zvolenou hladinou významnosti je $\alpha = 0,05$ (5 %), stupeň volnosti u všech tří hypotéz je 1 (Chráska, 2007).

Relační výzkumná otázka č. 1

Jaký je rozdíl v pravidelnosti navštěvování volnočasových aktivit v domovech mládeže u žáků v prvním ročníku a u žáků v druhém a vyšším ročníku?

První relační výzkumný problém se zaměřuje na pravidelnost navštěvování volnočasových aktivit u žáků v prvním ročníku a vyšších ročnících. Cílem ověřování této hypotézy bylo zjistit, zda je rozdíl v tom, do kolikátého ročníku žáci chodí. Předpoklad je, že pravidelněji budou navštěvovat zájmové činnosti žáci ve druhém a vyšším ročníku.

Věcná hypotéza 1: Žáci ve druhém a vyšším ročníku navštěvují častěji zájmové činnosti v domově mládeže než žáci v prvním ročníku.

Nulová a alternativní hypotéza:

H_{1A}: Četnost návštěv zájmových činností je u žáků ve druhém a vyšším ročníku a v prvním ročníku rozdílná (žáci ve druhém a vyšším ročníku navštěvují zájmové činnosti častěji než žáci v prvním ročníku).

H₁₀: Četnost návštěv zájmových činností u žáků ve druhém a vyšším ročníku a v prvním ročníku se neliší (četnost je stejná).

Podkladová data pro tuto hypotézu byla zjištěna pomocí dotazníkového šetření prostřednictvím otázky č. 14, kde jsme zjišťovali, jak často se žáci účastní zájmových činností, a otázky č. 3, kde jsme zjišťovali, do kterého ročníku chodí.

Odpověď ANO – žáci navštěvují pravidelně (odpovědi 1–2× týdně, 3–5× týdně).

Odpověď NE – žáci nenavštěvují pravidelně (odpovědi 1× za 14 dní, 1× za měsíc, nenavštěvují).

Tabulka 27 – Tabulka k testování hypotézy č. 1

	Ano	Ne	Σ
1. ročník	50 (41, 83)	44 (52, 17)	94
2. a vyšší	43 (51, 17)	72 (63, 83)	115
Σ	93	116	209

Zdroj: vlastní šetření

Testové kritérium $\chi^2 = 5,23$

Kritická hodnota $\chi^2_{0,05} (1) = 3,841$

Výsledná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 5,236 > \chi^2_{0,05} (1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria je vyšší než kritická hodnota, proto na hladině 5 % odmítáme nulovou hypotézu H_{10} a přijímáme alternativní hypotézu H_{1A} , která říká, že četnost návštěv zájmových činností je u žáků ve druhém a vyšším ročníku a v prvním ročníku rozdílná (žáci ve druhém a vyšším ročníku navštěvují zájmové činnosti častěji než žáci v prvním ročníku).

Relační výzkumná otázka č. 2

Jaký je rozdíl v četnosti navštěvování zájmových činností a odpočinku u chlapců a dívek?

Druhá relační výzkumná otázka se zaměřuje na četnost návštěv zájmových činností a odpočinku v závislosti na pohlaví.

Věcná hypotéza 2: Dívky tráví svůj volný čas v domově mládeže častěji zájmovými činnostmi než odpočinkem, zatímco chlapci tráví častěji svůj volný čas odpočinkem než zájmovými činnostmi.

Nulová a alternativní hypotéza:

H_{2A}: Četnost navštěvování zájmových činností a trávení volného času odpočinkem je u dívek a chlapců rozdílná.

H₂₀: Četnost navštěvování zájmových činností a trávení volného času odpočinkem je u dívek a chlapců stejně velká.

Podkladová data pro tuto hypotézu byla zjištěna pomocí dotazníkového šetření prostřednictvím otázky č. 12, kde jsme zjišťovali, jak nejčastěji žáci tráví svůj volný čas v domově mládeže. S tím souvisí i otázka č. 1, která zjišťuje pohlaví respondentů.

Odpověď – zájmová činnost

Odpověď – odpočinek

Tabulka 28 – Tabulka k testování hypotézy č. 2

	Zájmová čin.	Odpočinek	Σ
Dívky	17 (17, 27)	21 (20, 73)	38
Chlapci	23 (22, 73)	27 (27, 27)	50
Σ	40	48	88

Zdroj: vlastní šetření

Testové kritérium $\chi^2 = 0,01$

Kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Výsledná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 0,01 < \chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria je nižší než kritická hodnota, proto na hladině 5 % odmítáme alternativní hypotézu H_{2A} a přijímáme nulovou hypotézu H_{20} , která říká, že četnost navštěvování zájmových činností a trávení volného času odpočinkem je u dívek a chlapců stejně velká.

Relační výzkumná otázka č. 3

Jaký je rozdíl ve spokojenosti s celkovou nabídkou zájmových činností v domovech mládeže mezi dotazovanými dívkami a chlapci?

Poslední relační výzkumnou otázku jsme se rozhodli věnovat celkové spokojenosti nabídky zájmových činností, a to konkrétně dívek a chlapců.

Věcná hypotéza 3: Dívky jsou více spokojeny s nabízenými zájmovými činnostmi v domovech mládeže než chlapci.

Statistické hypotézy:

H_{3A}: Četnost spokojenosti s nabízenými zájmovými činnostmi v domovech mládeže se u dívek a chlapců liší (dívky jsou více spokojeny než chlapci).

H₃₀: Četnost spokojenosti chlapců a dívek s nabízenými zájmovými činnostmi v domovech mládeže je stejně velká (četnost se neliší).

Podkladová data pro tuto hypotézu byla zjištěna pomocí dotazníkového šetření prostřednictvím otázky č. 18, kde jsme zjišťovali, zda jsou jedinci spokojeni s nabídkou zájmových činností v domově mládeže. Potřebovali jsme i data z 1. otázky, kde jsme zjišťovali počet dívek a chlapců.

Odpověď ANO – žáci jsou spokojeni (odpovědi spíše ano, ano).

Odpověď NE – žáci nejsou spokojeni (odpovědi spíše ne, ne).

Tabulka 29 – Tabulka k testování hypotézy č. 3

	Ano	Ne	Σ
Dívky	89 (88, 64)	6 (6, 36)	95
Chlapci	106 (106, 36)	8 (7, 64)	114
Σ	195	14	209

Zdroj: vlastní šetření

Testové kritérium $\chi^2 = 0,04$

Kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Výsledná hodnota testového kritéria je $\chi^2 = 0,04 < \chi^2_{0,05}(1) = 3,841$

Vypočítaná hodnota testového kritéria je opět nižší než kritická hodnota, proto na hladině 5 % odmítáme alternativní hypotézu H_{3A} a přijímáme nulovou hypotézu H_{30} , která říká, že četnost spokojenosti chlapců a dívek s nabízenými zájmovými činnostmi v domovech mládeže je stejně velká (četnost se neliší).

6.1 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

Tato kapitola navazuje na předchozí kapitolu, kde jsme prezentovali výsledky výzkumného šetření deskriptivních a relačních výzkumných otázek a hypotéz. Do výzkumného šetření se zapojilo celkem 216 respondentů ze 4 domovů mládeže. Data jsme použili pouze od tří domovů mládeže, protože ve čtvrtém domově mládeže vyplnilo dotazníkové šetření pouze 7 respondentů. Tudiž jsme pracovali s 209 odpověďmi, z toho bylo 114 chlapců a 95 dívek. Nejvíce respondentů (79, tj. 37,8 %) se zapojilo z domova mládeže Střední školy technické a dopravní Gustava Habrmana v České Třebové. Nejvíce respondentů bylo ve věkové kategorii 16–17 let, což představuje počet 139 (66,5 %) respondentů. Nejčastěji odpovídali žáci, kteří navštěvují první ročník – těch bylo 95 (45,5 %).

Jedním z dílčích cílů bylo **zjistit nabídku zájmových činností ve vybraných domovech mládeže**, což jsme zjistili pomocí první deskriptivní výzkumné otázky. Nabídka ve všech třech domovech mládeže je velice pestrá a výběr atraktivní. U všech tří domovů mládeže se můžeme setkat s posilovnou, stolním tenisem, badmintonem, tenisem, kondičním cvičením, posilováním, hrou na vybraný hudební nástroj, zpěvem, výtvarnými a rukodělnými aktivitami, vařením, pečením, hraním deskových a společenských her, různými kvízy, doučováním a jazykovým kroužkem. Domov mládeže Střední školy technické a dopravní Gustava Habrmana v České Třebové vyniká nabídkou některých dalších míčových her, a to např. futsalem, fotbalem, florbalem či basketbalem a také stolním fotbalem. Jedním z důvodů může být to, že domov mládeže se skládá převážně z chlapců. Dominantou tohoto domova mládeže je rovněž zájmová činnost, která se nazývá železniční simulátor. Oproti tomu domov mládeže Vyšší odborné školy pedagogické a střední pedagogické školy v Litomyšli a domov mládeže Střední průmyslové školy v Chrudimi nabízí aerobik a zumbu, čtenářský kroužek, různé přednášky, krasopsaní a dramatický kroužek.

Ve druhém dílčím cíli nám šlo o **zjištění toho, jaká je účast v zájmových aktivitách v domovech mládeže**. Nejčastěji žáci navštěvují zájmové činnosti 1–2× týdně. Takto odpovědělo 71 (33,97 %) respondentů. Necelých 20 %, což představuje 41 respondentů, nenavštěvuje zájmové činnosti vůbec, tudíž můžeme shrnout, že více než 80 % respondentů navštěvuje alespoň občas (nepravidelně) zájmové činnosti. Největší motivací pro návštěvu zájmové činnosti jsou přátelé, tak odpovědělo 116 (24,68 %) respondentů. Poté následoval výběr radost z aktivity, což vybralo 100 (21,28 %) respondentů, a následně zahnání nudy, takto odpovědělo 87 (18,50 %) respondentů. Také jsme zjišťovali, zda žáky ovlivní to, který vychovatel danou zájmovou činností vede. Výsledky nám vyšly velice vyrovnané. 68 (32,53 %) respondentů odpovědělo, že spíše ano, ovlivní jejich výběr vychovatel, který danou zájmovou činností vede. Ano, ovlivní odpovědělo 51 (24,40 %) respondentů. Ne, neovlivní odpovědělo 48 (22,97 %) respondentů a spíše ne odpovědělo 42 (20,10 %) respondentů. Můžeme tedy shrnout, že každý jedinec toto vnímá jinak a individuálně, některé jedince to ovlivňuje a jiné zase ne.

Díky třetímu dílčímu cíli jsme **zjistili, jak žáci tráví nejčastěji svůj volný čas v domově mládeže**. Nejčastěji žáci tráví svůj volný čas poslechem muziky, sledováním televize a sociálními sítěmi, tak odpovědělo 67 (32,06 %) respondentů. 48 (22,97 %) respondentů uvedlo odpočinek a 40 respondentů, což je 19,14 % všech dotazovaných, odpovědělo zájmovými činnostmi. 19 (9,09 %) respondentů uvedlo jiné, kde se

např. objevily tyto aktivity: jakkoliv s mými spolubydlícími či kamarády, chodíme často na zájmové činnosti, ale občas si ráda lehnu, hraní videoher, programování, vedením drážního vozidla, účastním se oprav historických kolejových vozidel v depu ČD a. s., od všeho trochu.

V předposledním dílčím cíli jsme **zjišťovali, které zájmové aktivity žákům v domově mládeže chybí**. Data byla zjištěna celkem od 38 respondentů, jelikož otázka vztahující se k tomuto tématu nebyla v dotazníkovém šetření povinná. V domově mládeže Vyšší odborné školy pedagogické a střední pedagogické školy v Litomyšli odpovědělo celkem 21 respondentů, z toho 7 žáků by si přálo přidat do nabídky tanec, 5 žáků další hudební kroužek, po 2 respondentech výlety, náročnější cvičení, jiné rukodělné aktivity a po 1 respondentu více vaření, bojové sporty či japanologii. V domově mládeže Střední průmyslové školy v Chrudimi odpovědělo celkem 8 respondentů. 3 by si přáli zařadit více florbalových tréninků a po 1 respondentovi dámský klub, běhání, užívání návykových látek, tvůrčí psaní, grilování. V domově mládeže Střední školy technické a dopravní Gustava Habrmana v České Třebové odpovědělo celkem 9 respondentů. 2 žáci by si přáli zařadit turistiku, po 1 respondentu e-sport, finanční gramotnost, hra na jiný hudební nástroj (nebylo specifikováno), cizí jazyk (nebylo specifikováno), větší posilovnu, rugby, bojové sporty.

A v pátém, posledním dílčím cíli, nám šlo o **zjištění, zda jsou žáci s nabídkou zájmové činnosti spokojeni**, a konkrétně jak dívky a jak chlapci. Celkem 195 žáků je spokojeno s celkovou nabídkou zájmových činností, z toho 89 dívek a 106 chlapců. 14 respondentů odpovědělo, že není spokojeno, z toho 6 dívek a 8 chlapců.

V této kapitole můžeme rovněž formulovat některé návrhy, které vyvstaly od respondentů. Návrhy se týkají zavedení nových zájmových volnočasových aktivit pro žáky ubytované v domovech mládeže. V domovech mládeže by bylo vhodné zřídit čtenářské kroužky pro podporu intenzivnějšího čtení mládeže, popř. pomoc s povinnou literaturou k maturitní zkoušce. Dále by bylo vhodné zavést kroužek finanční gramotnosti, který byl zmíněn jedním respondentem. Je velice důležité, aby obzvláště v dnešní době byli žáci finančně gramotní, aby se žáci uměli rozhodnout na základě svých příjmů a výdajů, aby znali pojmy týkající se finanční gramotnosti aj.

Vzhledem k výsledkům toho, že většina respondentů tráví svůj volný čas nejčastěji poslechem muziky, sledováním televize a sociálními sítěmi, bylo by vhodné zařadit nějaký mediální kroužek, který by dospívajícím mohl pomoci zvýšit mediální gramotnost a preventivně by působil na rizikové chování na internetu a sociálních sítích. Rovněž by

bylo určitě přínosné zařadit pravidelné filmové večery, kde by se mohly promítat různé edukativní filmy, které by si mohly žáci sami vybrat a odhlasovat. Filmy by se mohly vztahovat např. na tematiku povinné literární četby či správné chování na internetu aj. Ve dvou domovech mládeže se objevila zmínka o bojových sportech. Určitě by nebylo na škodu zavést např. kroužek sebeobranu, kde by se žáci naučili dovednostní základy, které by mohli uplatnit v nejrůznějších životních situacích.

6.2 Diskuze

Jak již bylo zmíněno v kapitole 4, problematikou nabídky zájmových činností v domovech mládeže se zabývala i Kašparová (2012), konkrétně zkoumala domov mládeže v Kroměříži. Ve své práci zjistila, že nejraději žáci tráví volný čas na počítači a že se setkávají s přáteli. Mnoho zúčastněných tráví volný čas prací se zvířaty, což není nic neobvyklého, jelikož to byl domov mládeže pro žáky Střední odborné školy veterinární. V této diplomové práci se neobjevila žádná zmínka o trávení volného času se zvířaty.

Mačalová (2019) se ve své práci zaměřuje na domov mládeže ve Vizovicích a volnočasové aktivity ubytovaných žáků. Hlavním cílem práce bylo zjistit, jak ubytovaní žáci tráví v domově mládeže svůj volný čas. Data získávala pomocí dotazníků a časového snímku dne. Mačalová (2019) zjistila, že nejčastější denní volnočasovou aktivitou je komunikace na sociálních sítích, a to až 89 %, poté brouzdání na internetu (64 %) a trávení času s kamarády (44 %). Poslední zmíněná položka je ale dle výsledků pro žáky i nejoblíbenější. Jak zde můžeme vidět, k takovému názoru dospěla i Kašparová (2012). V této diplomové práci jsme zjistili, že 32 % respondentů nejčastěji tráví svůj volný čas poslechem muziky, sledováním televize a sociálními sítěmi.

Mačalová (2019) ve své práci řeší také to, kolik času týdně žáci věnují zájmovým činnostem v domově mládeže. Došla k zářejícím výsledkům, které sdělují, že až 59,6 % respondentů se nezapojuje do zájmových činností. Když to porovnáme s domovy mládeže, které máme v této diplomové práci, v žádném jsme nedosáhli na takto vysoká zářející čísla. V domově mládeže při Střední průmyslové škole v Chrudimi se více než čtvrtina (27,25 %) respondentů zapojuje 1–2× týdně do zájmových činností a více než pětina (21,82 %) respondentů nenavštěvuje zájmové činnosti v domově mládeže. V domově mládeže Střední školy technické a dopravní Gustava Habrmanna v České Třebové se více než čtvrtina (25,32%) nezapojuje, avšak až 40,51 % respondentů se

zapojuje 1–2× týdně. Pouhých 12 % respondentů při Vyšší odborné škole pedagogické a střední pedagogické škole v Litomyšli se nezapojuje a 32 % se zapojuje 1–2× týdně.

Juřicová (2014) se ve své práci zabývala nabídkou volnočasových aktivit v domově mládeže Gymnázia a střední průmyslové školy elektroniky, informatiky a řemesel, Frenštát pod Radhoštěm. Cílem práce bylo zjistit, co pro žáky znamená volný čas a kterými aktivitami a činnostmi by si jej přáli využít v domově mládeže. Juřicová (2014) ve své práci zjišťovala, které aktivity žáci ve svém volnu provozují nejčastěji. Z celkového počtu 38 odpovědí od respondentů vyplynulo, že nejčastěji navštěvují tělocvičnu (63,15 %) a posilovnu (47,36 %), v menší míře se zde objevila aktivita kulečnick (13,15 %), tenisové kurty (28,94 %), fotbálek (36,84 %), šipky (10,52 %). Z našeho výzkumu vyplynulo, že žáci rovněž navštěvují posilovnu a že respondenti z našeho výzkumu mohou taktéž navštěvovat sportovní činnost – tenis. Kulečnick, stolní fotbal a šipky mohou navštěvovat žáci ze Střední školy technické a dopravní Gustava Habrmana v České Třebové.

Dále se v dotazníkovém šetření od Juřicové (2014) objevila otázka na dobu, kterou respondenti stráví přípravou na vyučování. Nejčastější odpověď v práci od Juřicové (2014) uvedlo 15 (39,47 %) respondentů, kteří odpověděli, že se připravují na vyučování méně než 1 hodinu, 13 (34,21 %) respondentů odpovědělo 1 hodinu. Z našeho dotazníkového šetření vyplynulo, že 72 (34,46 %) respondentů se připravuje méně než hodinu a 72 (34,46 %) respondentů se připravuje 1–2 hodiny. Tyto naměřené hodnoty jsou velice podobné jak v této práci, tak v práci od Juřicové (2014). Problematikou přípravy na vyučování se zabývala ve své práci i autorka Mačálová (2019), která zjistila, že respondenti se připravují z velké části, jen pokud musí splnit domácí úkol nebo mají před testem. Takto odpovědělo 65 žáků ze 104 (62,5 %). 1–2 hodiny denně se připravuje 24 (23,1 %) respondentů.

Nejen tato práce, ale i práce od Juřicové (2014) se zabývá tím, které zájmové činnosti žákům chybí. Respondenti v práci nejčastěji odpovídali, že jim chybí florbal a více času v tělocvičně. V domově mládeže pro Střední průmyslovou školu v Chrudimi uvedli 3 respondenti, že by si přáli zařadit do nabídky zájmových činností více florbalu. V práci od Juřicové (2014) se neobjevila žádná zmínka o tanci, zatímco v domově mládeže při Vyšší odborné škole pedagogické a střední pedagogické škole v Litomyšli postrádá tanec 7 respondentů.

Závěr

Trávení volného času mládeže je v dnešní době, ale i v pedagogické oblasti často diskutované téma. Tato práce se věnuje volnému času a s ním spojenými i nabízenými zájmovými činnostmi odehrávajícími se v domovech mládeže.

Cíl diplomové práce, analyzovat nabídku zájmových činností ve vybraných domovech mládeže v Pardubickém kraji pro potenciální uchazeče hlásící se na vybraný domov mládeže, byl díky výzkumnému šetření a řadou zjištění z prostředí domovů mládeže naplněn. Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že nabídka zájmových činností a volnočasových aktivit v domovech mládeže je velmi dobrá (zjistili jsme, že se v domovech mládeže objevují i netradiční zájmové činnosti – např.: železniční simulátor). Rovněž zde najdeme širokou nabídku sportovních zájmových činností, výtvarných i hudebních a poté i tvůrčích (čtenářský kroužek, dramatický kroužek). Ze strany oslovených respondentů – žáků ubytovaných ve vybraných domovech mládeže, je nabídka využívána (až 80 % respondentů navštěvuje zájmové činnosti od 3–5× týdně až nepravidelně). Zájmové činnosti někteří žáci nenavštěvují z toho důvodu, že nabízené zájmové činnosti žáky nezaujaly (39,02 %), z důvodu nedostatku času (21,95 %), navštěvují jiné, které nenabízí domov mládeže (17,07 %) či mají jiný důvod (21,95 %). Mezi jiné důvody můžeme zahrnout: jedinec nemá rád větší skupiny lidí, z důvodu lenosti, hraní videoher, učení či jedinci prostě nemají zájem o zájmové činnosti. Největší motivací návštěvy zájmových činností jsou přátelé (24,68 %), což, jak už bylo zmíněno v teoretické části, v období dospívání hraje důležitou roli. Dále také radost z aktivity (21,28 %) a zahrnutí nudy (18,50 %). Mezi nejčastější důvody toho, proč žáci jezdí rádi do domova mládeže, patří bezesporu přátelé a poté klid od všech a klid na učení. Objevil se zde i důvod kvůli zájmovým činnostem. Zajímavá myšlenka byla, že jedinec jezdí rád do domova mládeže kvůli tomu, že má čas na poznání nových míst, která by ve svém místě bydliště nenavštívil. Mezi hlavní důvody, proč žáci neradi jezdí do domova mládeže, patří to, že jim chybí pohodlí doma a ztráta soukromí či kvůli svým spolubydlícím a lidem v domově mládeže. Tím, že žáci stráví nejčastěji 1–2 hodiny (34,46 %) nebo méně než hodinu (34,46 %) přípravou na vyučování, můžeme žákům vytvářet příjemné prostředí pro různé zájmové činnosti.

Žáci ale nejčastěji tráví svůj volný čas poslechem muziky, sledováním televize a sociálními sítěmi (32,06 %). Zájmovými činnostmi tráví nejčastěji svůj volný čas 19,14 % respondentů. Je důležité, aby žáci dokázali rozvrhnout svůj volný čas různými

směry, aby uměli odpočívat a netrávili čas pouze na sociálních sítích, sledováním televize či poslechem muziky.

Odpovědi, které zájmové činnosti žákům chybí v domově mládeže, lze shrnout následovně: tanec, hudební kroužek, bojové sporty, více florbalu, finanční gramotnost, turistika či grilování. V kapitole 6.1 Shrnutí výsledků výzkumného jsou popsány nápady týkající se zavedení nových zájmových kroužků.

Co se týče hypotéz, výsledná hodnota testového kritéria u první hypotézy nám vyšla $\chi^2 = 5,236 > \chi^2_{0,05} (1) = 3,841$, proto na hladině 5 % odmítáme nulovou hypotézu H_{10} a přijímáme alternativní hypotézu H_{1A} , která říká, že četnost návštěv zájmových činností je u žáků ve druhém a vyšším ročníku a v prvním ročníku rozdílná (žáci ve druhém a vyšším ročníku navštěvují zájmové činnosti častěji než žáci v prvním ročníku). Výsledná hodnota testového kritéria u druhé hypotézy nám vyšla $\chi^2 = 0,01 < \chi^2_{0,05} (1) = 3,841$, tudíž na hladině 5 % odmítáme alternativní hypotézu H_{2A} a přijímáme nulovou hypotézu H_{20} , která říká, že četnost navštěvování zájmových činností a trávení volného času odpočinkem je u dívek a chlapců stejně velká. U poslední, třetí hypotézy nám vyšla výsledná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 0,04 < \chi^2_{0,05} (1) = 3,841$, proto na hladině 5 % opět odmítáme alternativní hypotézu H_{3A} a přijímáme nulovou hypotézu H_{30} , která říká, že četnost spokojenosti chlapců a dívek s nabízenými zájmovými činnostmi v domovech mládeže je stejně velká (četnost se neliší).

Při zpracovávání této diplomové práce jsem zjistila pár limitů, které bych při dalším zpracovávání udělala jinak. Ne všechny otázky jsem dala do dotazníkového šetření povinné, tudíž u některých položek jsem nezískala tolik odpovědí. Dále bych se příště zaměřovala více na obsah zájmových činností (např. jak a kde probíhají, jak často, jaké se využívají pomůcky, bezpečnost aj.). Tím, že jsem posílala dotazníky online, nemohu posoudit návratnost.

Díky zpracování této diplomové práce jsem si osvojila a upevnila poznatky z dané problematiky a rozšířila si povědomí o domovech mládeže. V jednom z domovů mládeže jsem byla i dříve ubytovaná a zajímala mě dostupnost nabídky zájmových činností i v jiných domovech mládeže. Tato práce mě namotivovala se nadále vzdělávat v oblasti volnočasových aktivit a domovů mládeže, ve kterých si přeji v budoucí době působit. Ráda bych žákům a studentům zprostředkovala co nejvíce zájmových činností, které by rozšířily jejich obzory. Rovněž si přeji, aby byl pro ně domov mládeže jako druhý domov a později na něj vzpomínali tak hezky jako já teď.

S řadou údajů, které jsme díky dotazníkovému šetření zjistili, lze poté dále pracovat, jelikož jsme se setkali s upřímnými názory žáků (vzhledem k zachování anonymity dotazníkového šetření), kteří se ve výzkumném šetření vyjadřovali, co se jim líbí a nelíbí v domově mládeže a které činnosti jim např. chybí. Řada údajů je vodítkem pro vychovatele a uskutečňování zájmových činností, z průzkumu jsou zřetelné různé druhy oblíbených zájmových činností.

Rovněž si myslím, že tato práce by mohla posloužit potenciálních uchazečům, kteří se rozmyšlí nad domovem mládeže. Pokud se dotazovaní jedinci zmiňovali, že jsou v domově mládeže spokojeni díky dobrému kolektivu, vychovatelům či právě příznivé nabídce zájmových činností, může potenciální uchazeče namotivovat daný domov mládeže.

Celkově je důležité, aby každý domov mládeže dokázal vytvořit přitažlivou nabídku zájmových činností. Díky tomu zaujme co největší počet ubytovaných dospívajících a díky těmto činnostem žákům zprostředkuje nové zážitky, nové zkušenosti, dovednosti a znalosti. Mládež se zde naučí vytvářet si svůj volný čas adekvátně a vhodně a preventivně vůči některým rizikovým faktorům.

Seznam použité literatury

- ATKINSON, Rita L. Psychologie. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8640-3.
- BÁRTÍK, Pavel, MIOVSKÝ, Michal, ed. Primární prevence rizikového chování ve školství: [monografie]. Praha: Sdružení SCAN, 2010. ISBN 978-80-87258-47-7.
- BENDL, Stanislav. Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9.
- BLÁHA, Václav. Výchova mimo vyučování na základních školách. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984. s. 50.
- ČÁP, Jan. Psychologie výchovy a vyučování. Dotisk. Praha: Univerzita Karlova, 1997. 416 s. ISBN 80-7066-534-3.
- ČECH, Ondřej a ZVONÍČKOVÁ, Nicole. Možnosti prevence rizikového chování dětí. České Budějovice: Theia – krizové centrum, 2017. ISBN 978-80-904854-5-7.
- FÜRST, Maria. Psychologie: včetně vývojové psychologie a teorie výchovy. Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-719-8199-0.
- HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-802-6202-196.
- HEŘMANOVÁ, Jana, MACEK, Milan. Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Odbor pro mládež, 2009. ISBN 978-80-86784-77-9.
- HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav a PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogika volného času. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 8072901281.
- HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav a PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.
- HOFBAUER, B. Děti, mládež a volný čas. 1. vydání. Praha: Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5.
- HORÁK, Josef. Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2013. ISBN 978-80-7372-978-3.
- CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.

KALNICKÝ, Juraj. Základy pedagogiky I. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2009. ISBN 978-80-7248-543-7.

KATZOVÁ, Pavla. Školský zákon: komentář. Praha: ASPI, 2008. Komentáře (ASPI). ISBN 978-80-7357-412-3.

KOLARŽÍKOVÁ, Marta, PETROVÁ, Alena a URBANOVSKÁ, Eva. Profesionální připravenost učitelů základních škol v oblasti řešení rizikového chování a možnosti jeho prevence v Moravskoslezském kraji. Opava: Slezská univerzita, Fakulta veřejných politik v Opavě, 2017. ISBN 978-80-7510-236-2.

KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. Pedagogika voľného času: výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a v praxi. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2004. ISBN 80-223-1930-9.

KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana. Vývojová psychologie. Třetí vydání. Praha: Grada, 1998. Psyché (Grada). ISBN 80-716-9195-X.

MACEK, Petr. Adolescence: psychologické a sociální charakteristiky dospívajících. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8348-X.

MACEK, Petr. Adolescence. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8747-7.

MIOVSKÝ, Michal. Primární prevence rizikového chování ve školství. Praha: TOGGA, 2010. ISBN 978-80-87258-47-7.

MUSIL, Roman. Pedagogika: pro střední pedagogické školy. Praha: Informatorium, 2014. ISBN 978-80-7333-107-8.

NOVOTNÁ, Hedvika, ŠPAČEK, Ondřej a ŠTOVÍČKOVÁ Magdaléna. Metody výzkumu ve společenských vědách. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, 2019. ISBN 978-80-7571-025-3.

NĚMEC, Jiří. Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času: pro doplňující pedagogické studium. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.

SCIGIEL, Michal, SCIGIELOVÁ, Petra. Kapitoly z technické zájmové činnosti. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-731-5045-X.

SPOUSTA, Vladimír. Kapitoly z pedagogiky volného času. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1274-9.

ŠKOVIERA, Albín. Vychovatelství a výchova. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2022. ISBN 978-80-7560-416-3.

VÁPENÍK, Miroslav. Školské zákony: (školský zákon, zákon o pedagogických pracovnících, zákon o výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy): výklad, prováděcí předpisy, souvisící předpisy: stav k... Praha: Eurounion, 2009. ISBN 978-80-7317-082-0.

Seznam použitých internetových zdrojů

Asociace domovů mládeže a internátů České republiky [online]. ČR: ADMIN, 2022 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://www.domovy-mladeze.cz/index.php?p=9>

Asociace středoškolských klubů: Aktuality. Asociace středoškolských klubů [online]. Brno: ASKCR, 2023 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://www.askcr.cz/aktuality>

JURICOVÁ, Leona. Nabídka volnočasových aktivit na domově mládeže. Olomouc, 2014. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

KAŠPAROVÁ, Jana. Volnočasové aktivity v domově mládeže [online]. Olomouc, 2012 [cit. 2023-05-02]. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

KLEMENTOVÁ, Jana, SYCHROVÁ, Markéta, 2017. Manuál pro školní metodiky prevence [online]. Ústí nad Orlicí: Pedagogicko-psychologická poradna. Dostupné z: <https://www.klickevzdelani.cz/Portals/0/Dokumenty/Manuál%20pro%20školní%20metodiky%20prevence.pdf>

MAČÁLOVÁ, Sylva. Domov mládeže a volnočasové aktivity ubytovaných žáků [online]. Olomouc, 2019 [cit. 2023-05-04]. Dostupné z: https://theses.cz/id/795b2l/Malov_Sylva_Diplomov_prce.pdf?zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Ddomov%20ml%3%A1de%5%BEe%26start%3D1. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci.

Školský zákon: Znění účinné od 1. 2. 2022. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Praha: MŠMT, c2013-2023, 2022 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-ode-dne-1-2-2022>

PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogika volného času [online]. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014 [cit. 2022-10-17]. ISBN 978-80-7290-666-6. Dostupné z: https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/1058504/mod_resource/content/1/Pedagogika%20volne%CC%81ho%20c%CC%8Casu_compressed%202.pdf

Seznam zkratk

ADMIN	Asociace domovů mládeže a internátů České republiky
aj.	a jiné
apod.	a podobně
ASKCR	Asociace středoškolských klubů České republiky
atd.	a tak dále
č.	číslo
čin.	činnost
ČD a. s.	České dráhy akciová společnost
kol.	kolektiv
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
např.	například
Sb.	Sbírký
soc. síť	sociální síť
s.	strana
TV	televize
tzv.	takzvaný

Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Nabízené zájmové činnosti.....	45
Tabulka 2 – Četnost navštěvování zájmových činností – Litomyšl	46
Tabulka 3 – Četnost navštěvování zájmových činností – Chrudim	47
Tabulka 4 – Četnost navštěvování zájmových činností – Česká Třebová	47
Tabulka 5 – Četnost navštěvování zájmových činností – celkem.....	48
Tabulka 6 – Jezdí žáci rádi do domova mládeže?	49
Tabulka 7 – Ovlivnění vychovatelem při výběru zájmové činnosti – Litomyšl ...	51
Tabulka 8 – Ovlivnění vychovatelem při výběru zájmové činnosti – Chrudim ...	52
Tabulka 9 – Ovlivnění vychovatelem při výběru zájm. činnosti – Č. Třebová	52
Tabulka 10 – Ovlivnění vychovatelem při výběru zájmové činnosti – celkem	53
Tabulka 11 – Motivace k zájmové činnosti.....	53
Tabulka 12 – Průměrný čas strávený přípravou na vyučování – Litomyšl	54
Tabulka 13 – Průměrný čas strávený přípravou na vyučování – Chrudim	55
Tabulka 14 – Průměrný čas strávený přípravou na vyučování – Česká Třebová .	55
Tabulka 15 – Průměrný čas strávený přípravou na vyučování – celkem.....	56
Tabulka 16 – Kterou činností nejčastěji žáci tráví volný čas – Litomyšl.....	57
Tabulka 17 – Kterou činností nejčastěji žáci tráví volný čas – Chrudim.....	57
Tabulka 18 – Kterou činností nejčastěji žáci tráví volný čas – Česká Třebová....	58
Tabulka 19 – Kterou činností nejčastěji žáci tráví volný čas – celkem	59
Tabulka 20 – Důvod nenavštěvování žádné zájmové činnosti – Litomyšl	59
Tabulka 21 – Důvod nenavštěvování žádné zájmové činnosti – Chrudim	60
Tabulka 22 – Důvod nenavštěvování žádné zájmové činnosti – Česká Třebová..	61
Tabulka 23 – Důvod nenavštěvování žádné zájmové činnosti – celkem	61
Tabulka 24 – Která zájm. činnost žákům chybí v domově mládeže – Litomyšl ..	62
Tabulka 25 – Která zájm. činnost žákům chybí v domově mládeže – Chrudim...	63
Tabulka 26 – Která zájm. činnost žákům chybí v domově mládeže – Č. Třebová	63
Tabulka 27 – Tabulka k testování hypotézy č. 1	65
Tabulka 28 – Tabulka k testování hypotézy č. 2.....	66
Tabulka 29 – Tabulka k testování hypotézy č. 3	67

Seznam grafů

Graf 1 – Jezdí žáci rádi do domova mládeže? 51

Seznam příloh

Příloha č. 1 Dotazník

Příloha č. 1: Dotazník

Dobrý den, ahoj,

jmenuji se Nikola a jsem studentkou pedagogické fakulty v Olomouci. Studuji obor řízení volnočasových aktivit. Provádím výzkum, který je součástí mé diplomové práce s názvem Nabídka zájmových činností ve vybraných domovech mládeže v Pardubickém kraji. Chtěla bych tě tímto požádat o pár minut tvého času k vyplnění dotazníku. Dotazník je dobrovolný a anonymní. Výsledky použiji pouze ve své diplomové práci.

Za tvoji spolupráci předem moc děkuji!

1. Jaké je tvé pohlaví?

- Žena
- Muž

2. Kolik je ti let?

- 15 let
- 16–17 let
- 18 a více let

3. Do kterého ročníku chodíš?

- První
- Druhý
- Třetí
- Čtvrtý
- Pátý (v případě nástavby)

4. Jak dlouho jsi ubytovaný/á v domově mládeže?

- Prvním rokem
- Druhým rokem
- Třetím rokem
- Čtvrtým rokem a více

5. Na kterou střední školu / střední odborné učiliště / vyšší odbornou školu chodíš?

- Vyšší odborná škola pedagogická a střední pedagogická škola Litomyšl
- Střední škola technická a dopravní Gustava Habrmana Česká Třebová
- Gymnázium a Letecká střední odborná škola Moravská Třebová
- Střední průmyslová škola Chrudim
- Jiná:

6. Jak se ti celkově líbí v domově mládeže? Označuj jako ve škole (1 – nejlepší, 5 – nejhorší)

1 – 2 – 3 – 4 – 5

7. Jaký máš vztah k vychovatelkám / k vychovatelům? Označuj jako ve škole (1 – nejlepší, 5 – nejhorší)

1 – 2 – 3 – 4 – 5

8. Ovlivní tvůj výběr zájmové činnosti to, který vychovatel/ka zájmovou činnost vede?

- Ano, ovlivní
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne, je mi jedno, kdo vede zájmovou činnost

9. Jezdíš rád/a do domova mládeže?

- Ano
- Ne

10. Proč jezdíš rád/a nebo naopak nejedíš rád/a do domova mládeže?

.....

11. Kolik času denně průměrně strávíš v průběhu týdne přípravou na vyučování?

- Žádný, nepřipravuji se, neučím se
- Méně než hodinu
- 1–2 hodiny
- 2 a více hodin
- Jiné:

12. Jak nejčastěji trávíš svůj volný čas v domově mládeže?

(volný čas = veškerý čas, kdy už máš splněné všechny povinnosti, udělané úkoly, volný čas nezahrnuje cestu do/ze školy ani jídlo, hygienu)

- Odpočinkem
- Zájmovými činnostmi (sport, vaření, vyrábění, hra na hudební nástroj, aj.)
- Poslouchání muziky, koukání na televizi, na film, internet, sociální sítě
- Čtením, vzděláváním se
- Venku mimo domov mládeže
- Jiné:

13. Které zájmové činnosti nabízí tvůj domov mládeže? (Lze zaškrtnout i více odpovědí.)

- Posilovna
- Stolní tenis
- Badminton
- Tenis
- Aerobik, zumba
- Kondiční cvičení, posilovací cvičení
- Hra na hudební nástroj – klavír
- Hra na hudební nástroj – kytara
- Zpěv
- Výtvarné aktivity
- Rukodělné aktivity (výroba svíček, šití, pletení...)
- Vaření, pečení
- Deskové hry, kvízy

- Doučování
- Jazykový kroužek
- Jiné:

14. Jak často v domově mládeže navštěvuješ zájmové činnosti?

- 3–5× týdně
- 1–2× týdně
- 1× za 14 dní
- 1× za měsíc
- Nenavštěvuji

15. Pokud nenavštěvuješ žádné zájmové činnosti v domově mládeže, z jakého důvodu?

- Málo času
- Nabízené zájmové činnosti mě nezaujaly
- Navštěvuji jiný kroužek/aktivitu, kterou domov mládeže nenabízí
- Finance
- Zájmové činnosti navštěvuji
- Jiné:

16. Pokud navštěvuješ nějakou zájmovou činnost, kterou činnost máš nejraději?

.....

17. Co tě motivuje při výběru zájmových aktivit v domově mládeže? (Lze zaškrtnout více odpovědí.)

- Zlepšení se v dané činnosti
- Přátelé
- Radost z aktivity
- Seznámení se s novými lidmi
- Zahnání nudy
- Chut' zkusit něco nového
- Jiné:

18. Jsi spokojen/a s celkovou nabídkou zájmových činností v domově mládeže?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

19. Pokud jsi odpověděl/a spíše ne nebo ne, napiš prosím důvod tvé nespokojenosti.

.....

20. Která zájmová činnost ti chybí v nabídce v tvém domově mládeže?

.....

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Nikola Adamů
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Tereza Buchtová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023
Název práce:	Nabídky zájmových činností ve vybraných domovech mládeže v Pardubickém kraji
Název práce v angličtině:	Offers of leisure activities in selected youth homes in the Pardubice Region
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na nabídku zájmových činností ve vybraných domovech mládeže v Pardubickém kraji. Teoretická část definuje základní pojmy volného času, zájmové činnosti, domova mládeže, účastníků – adolescentů. Objevuje se zde i aktuální stav zkoumané problematiky. V praktické části práce jsou popsány hlavní a dílčí výzkumné cíle a následně deskriptivní a relační otázky, rovněž i hypotézy. Cíle jsou na základě dotazníkového šetření vyhodnoceny.
Klíčová slova:	volný čas, zájmová činnost, adolescent, domov mládeže, vychovatel
Anotace v angličtině	The diploma thesis is focused on the offer of leisure activities in youth homes. The theoretical part defines the basic concepts of leisure time, leisure activities, youth home, participants – adolescents. The current state of the researched issue also appears here. The practical part of the thesis describes the main and partial research objectives and subsequent descriptive and relational questions, as well as hypotheses. The objectives are evaluated on the basis of a questionnaire survey.
Klíčová slova v angličtině	leisure, hobbies, adolescent, youth home, educator
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Dotazník

Rozsah práce: 82 stran

Jazyk práce: Čeština